

MOLODA UKRAINA

Ціна 30 центів.

Молода Україна

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

Рік 2.

ТРАВЕНЬ, 1952

Ч. 3. (4)

Українська дівчина

Нью-Йорк

Торонто

ПРИВІТ ДЕЛЕГАТАМ І ГОСТЯМ 11-ГО З'ІЗДУ ОДУМ У США

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає:
Об'єднання Демократичної Української
Молоді (ОДУМ) США і Канади

Редагує: Колегія

В справах редакційних писати на адресу:
В США:

S. WERBOWATY
P. O. Box 26

Peter Stuyvesant St., New-York, N. Y., USA.

В Канаді:

B. OLEXANDRIW
116 Pendrith St., Toronto, Ont., Canada

MOLODA UKRAINA

Published by THE UKRAINIAN
DEMOCRATIC YOUTH ASSOCIATION

Correspondence should be addressed to:

MOLODA UKRAINA

191 Lippincott St., Toronto, Ont.

Передплата на рік 3 дол.
Ціна окремого примірника 30 центів.

Передплату надсилати на адресу
адміністрації:

MOLODA UKRAINA

191 Lippincott St., Toronto, Ont., Canada

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і правити мову. — Статті, підпи-
сані авторами, не завжди висловлюють погляди, чи становище редакції.

ПЕРЕДПЛАТА "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" В США І КАНАДІ:

Річно 3.00 дол.
Піврічно 1.50 дол.
Чвертьрічно 1.00 дол.

Представництва "Молодої
України" закордоном:

В Австралії:

Olga Odlyha
Box 933 H. G. P. O.
Adelaide, S. Australie

В Бельгії:

I. Wlasenko
Hautrage - Etat 34 Rue,
Hamaide (Hainaut) Belgique

У Великобританії:

Andrij Bondarenko
123 High St. Notting Hill Gate
London, W. 11.

Адреса адміністрації:

MOLODA UKRAINA
191 Lippincott St.
Toronto, Ont., Canada.

Щиро вітаємо нашого спів-
робітника, члена Головної
Управи ОДУМ у США, Володи-
мира Дубняка з нагоди
одруження з панною Марією
Булигою і бажаємо молодій
парі багато радощів у по-
дружньому житті.

Редакція і Адміністрація
"Молодої України"

ЗМІСТ:

Редакція — Будівничий Української
держави
І. П. Мазепа — Про виховання молоді
Д-р. Матвій Стахів — Традиція українсь-
ького демократичного
руху молоді
М. Д. — Актуальні думки Е. Муніє
Орест Гонджула — Кубанські пластуни
О. Бор — Апологія мороженого джусу,
чи Україна (порядком
дискусії)
І. Дубинець — Микола Павлушков
Т. Г. Масарик — Завдання студентської
молоді
Улас Самчук — Бій за книгу
Б. П. — Іван Франко
Б. Олександрів — Максим Богданович —
співець Білорусі
Т. Д. — Андрій Чайковський
Віра Ворскло — Розум і тіло
Анатоль Галан — Мати
Марк Твейн — Історія великої людини
Віктор Толчій — За централізацію моло-
дечих організацій
— Спорт
— Гумор
— Відгуки преси про "М.У."

Видубецький монастир

БОРИС ОЛЕКСАНДРІВ

ВЕЛИКОДНІ ДУМИ

Весняний день. Сліручі тони
І небо золотом горить...
“Христос Воскрес!” — співають дзвони,
Колишуть піснею блакить.

І кожен раз, як дзвонним гулом
Лунають величі слова, —
Як голос давнього — минуле
У наших думах ожива...

У синю далеч линуть мрії...
О, краю сонця і степів,
Щоб загубить свої надії,
Ти довго-довго так терпів!

Але ніколи світло раю
Не погасало в шумі гроз.
То ж вірю я, що й Ти, мій Краю,
Так само вічний, як Христос!

Настане день — і морок туги
Розіб'є променем ясным,
Із ночі кривди і наруги
Ти вийдеш чистим і міцним!

І не злоба, не дух мамони
У краю волі буде жить.
А буде — Бог! Воскресні дзвони,
Великдень, сонце і блакить...

БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Невблаганна смерть вирвала з наших рядів ще одного з керівників Української Визвольної Революції. 18 березня ц.р. перестало битися серце колишнього прем'єра Уряду Української Народньої Республіки й недавнього голови Виконного Органу Української Національної Ради — професора доктора Ісаака Прохоровича Мазепи.

Доля судила Покійному очолювати Уряд УНР у найтяжчі хвилини наших визвольних змагань. Від 29 серпня 1919 року аж до 28 травня 1920 року, в обставинах, коли ламалися найтвердіші характери, коли самоліквідовувалися найкращі наші дивізії, коли на службу ворога переходили слабодухи, а найвидатніші наші провідники виїжджали закордон — прем'єр І. П. Мазепа твердо стояв на стійці, привертаючи відвагу й рівновагу духа зневіреном у дальшій збройній боротьбі. В глибокому запіллі ворога, в партизанській шинелі вояка Зимового Походу, І. П. Мазепа високо держав

український незалежницький прапор і від керми українським державним кораблем відійшов аж тоді, коли Україна була змушена заключити некорисний для неї договір з поляками, в травні 1920 року.

На еміграції І. П. Мазепа провадив велику політичну й наукову роботу, що з її наслідків користатиме ряд українських поколінь.

Він не був безкритичним апологетом діяльності Уряду УНР перед другою світовою війною. Весь час уболівав над тим, що наша визвольна боротьба ведеться несконсолідовано й шукав шляхів для реорганізації нашого Державного Центру. В комісії по підготовці до створення Української Національної Ради І. П. Мазепа відіграв рішальну роль. Тому й не дивно, що саме йому доручено провід ВО УНРади по I-ій Сесії 16 липня 1948 р.

І. П. Мазепа від 1905 року аж до останнього дня свого невсипущого життя був провідним членом Української Соціалістичної Партії. Проте, даремно було б приписувати йому вузько-партійне доктринерство, або висування інтересів своєї партії понад інтереси української нації.

Під політичною й науковою діяльністю І. П. Мазепи завжди підпишеться кожний справжній український патріот. І. П. Мазепа належав без сумніву до типу людей, які творять історію. Його ім'я нероздивно зв'язане з історією українського народу й назавжди лишиться дороговказом для майбутніх українських поколінь. Зокрема українська демократична молодь, яку так любив Покійний, з печаттю його духа піде в мандрівку століть.

Такі твори І. П. Мазепи, як “В огні і бурі революції” та “Підстави нашого відродження”, повинні стати настільними книгами для молодих у-

країнських демократів. Українська молодь завжди знаходитиме в них науку, силу й віру в нашу велику Правду.

Похоронено колишнього прем'єра Уряду УНР і голову Виконного Органу Української Національної Ради проф. др. І. П. Мазепу, 21 березня ц.р., в Авгсбурзі (Західня Німеччина).

Схиляємо наші голови перед свіжою могилою великого українського патріота, борця й політика та прирікаємо далі змагатися за ідеали Української Народньої Республіки, що їм присвятив сл. п. Прем'єр ціле своє невтомне життя.

І. П. МАЗЕПА ПРО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Найбільший злочин, що його поповнюють різні наші апологети чужих “чинів”, “моралі сильних”, ірраціоналізму і т. п., полягає в тому, що вони руйнують національну психіку й моральний дух молоді, відривають її від реального українського ґрунту, кидають її в обійми чужих традицій і поверхового дилетантизму. Ця відірваність від української дійсності і безкритичне захоплення різними “теоріями” виявляється один день в наслідуванні одного, другий день — другого “світогляду”. Сьогодні ми захоплюємось “чинами” одного чужого героя, завтра — другого, а з цим постає хаос в головах і поглядах. І ця вся мішанина чужого, без власного національного змісту, на мові ідеологів цих “світоглядів” зветься “чинним націоналізмом”, „новою українською ідеологією”, збудованою на основі “тайників національної психіки”. Таке виховання мусить врешті вести до ослаблення життєвих сил нашої нації. В основі таких ідеологій лежить по суті глибоко **проти-український** погляд, що, мовляв, весь дотеперішній український рух — це ніщо і нібито українська нація — якась “табуля раса”, на якій “активна меншість” з розвитком волевым імпульсом та за допомогою “творчого насильства” може по своїй вподобі малювати які хоче взори.

Такі ідеології часу нашого визволення не наблизять, лише його віддалять. Ідеологія, що не відповідає духові і традиціям нашого народу і ширить в нашому суспіль-

стві аморалізм, алогізм, дикі “безмотивні” інстинкти та почування, не може бути нашою національною ідеологією. Як колись, за часів Б. Хмельницького і пізніше, Україна була виразницею поступових ідей Заходу проти деспотичного Сходу, так тепер вона мусить бути форпостом західноєвропейської цивілізації проти диктатур всякого типу.

Не жалюгідні кличі різних гребкопателів поступових рухів, що завжди визначаються своєю обмеженістю й вузько-груповим характером, а великі ідеали добра й правди, що оспівані нашими великими поетами та письменниками і глибоко коріняться в традиціях нашого народу, повинні бути вищим змістом нашої української ідеї, ідеалом наших національних змагань.

За сучасних відносин в Україні і в цілому світі, коли широкі народні маси прийшли до активного суспільного життя, коли великі ідеали перебудови суспільного ладу подібно до того, як колись ідея християнства, починають опановувати світ, український ідеал свободи і людяности є разом з тим ідеалом соціальним і вселюдським. Тільки ця велика і вічна ідея, що зв'язує наше сучасне з минулим і з'єднує нас з кращими традиціями цілого людства, може запалити українські маси і повести їх на боротьбу за кращу свою долю, за свою національну і людську свободу.

І. П. Мазепа

Д-р. Матвій Стахів

ТРАДИЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ МОЛОДІ

I.

Демократичний рух української молоді не почався вчора. Він має за собою понад столітню світлу традицію, бо його початки сягають Братства Кирила й Methodія в Києві з участю батьків українського визвольного демократизму — Тараса Шевченка, Миколи Костомарова, Панька Куліша, Василя Білозерського й інших.

Після розгрому цього руху терором російського царату весною 1847 р., треба було ждати кільканадцять років, поки, після повороту Шевченка із заслання, міг відновитися загальний український громадський дух. Побіч громад старших громадських діячів стали тоді творитися громади молодших. Громади молодих склалися переважно з студентської молоді, серед якої вели повід Михайло Драгоманов, Сергій Подолинський, Микола Лисенко.

Цей рух молоді визнавав, як засади свого суспільно-національного світогляду, демократизм, радикалізм, гуманізм і етичний соціалізм. В загальному він уважав за свій моральний обов'язок продовжувати традицію кирило-методіївського братства, розвиваючи його ідеї відповідно до змінених обставин національного життя. З огляду на те, що в підросійській Україні незабаром після віднови українського громадського, а зокрема молодечого руху запанувала нова ера протиукраїнського терору, а далі навіть повної заборони українського друкованого слова, Михайло Драгоманов і його товариші з молоді громади перенесли свою працю на ґрунт під-австрійської України — в Галичину. Тут сконцентрував всі свої літературні й суспільно-політичні зусилля драгоманівський гурт, щоб в конституційних умовах Галичини витворити новий масовий радикальний рух, який проминював би своїми впливами на всю Соборну Україну.

Так у 1870-их роках драгоманівський гурт створив сильний організаційний осередок руху української молоді — в Галичині. Проводили цей рух Іван Франко, Михайло Павлик, Остап Терлецький і цілий ряд інших молодих. Цей рух від самого свого початку був всеукраїнським не тільки в основних програмових ідеях, але й у практичній праці. Він постійно стояв у тісному зв'язку з тайними гуртами у підросійській Україні, передавав туди друковане вільне слово, листи й організаційні справи з вільнішого світу, де перебував Михайло Драгоманов — з Швейцарії, а потім Болгарії. З другого боку, гурти зі Східньої України помагали молодому рухові в Західній Україні літературними працями й грошми на видання. До цього гурту належала між іншими також Леся Українка.

Рух радикальної молоді зробив епоху в українському національному відродженні. За це говорять самі імена його провідників та його духових батьків — кирило-методіївців і драгоманівців, на чолі з Шевченком, Драгомановим, Іваном Франком, Лесею Українкою. Головною заслугою радикальної молоді є надання політичних і соціальних стремлінь українському національному рухові, що до того часу мав чисто культурницький характер — і наслідком цього його умасовлення. Це довело до проголошення гасла української соборної самостійної державности, яке висунули вперше Михайло Драгоманов, Павлик і Подолинський у своїй програмі ще 1880-го року. Радикальна молодь вставила цю ідею як точку практичної політичної боротьби до програми української радикальної партії вже в 1895-ім році, і від того часу цю ідею засвоювали собі також інші політичні рухи.

Член радикального руху молоді Юліян Бачинський в органі української радикальної партії вже в 1893-ім році став узасаднювати в своєму творі "Україна Ірредента" теоретичними, політичними і економічними аргументами konieczність самостійної української державности. Та перш, ніж цей постулат міг стати загальним національним добром, радикальний рух молоді мусів перебороти панівну до того часу течію безполітичного культурництва і політичного малоросійського русофільства. Це був не тільки якийсь теоретичний спір, а справжня боротьба, в якій провід українського радикального руху молоді мусів винести на своїх плечах важкі переслідування не лише з боку австро-польської влади, а й власної більшости суспільства.

Радикальний рух молоді нав'язував до традиції кирило-методіївців не лише в тому, що надавав українському національному рухові політичного, державницького характеру. Він також соціалізував його в тому сенсі, що ставив на порядок дня побіч національно-політичної ще й соціально-економічну проблему українського визволення. Українське визволення мусить творити один гармонійний національно-соціальний ідеал. Без національного визволення не може бути визволення українського народу з економічно-соціального поневолення. Визволення ж із соціально-економічного поневолення не можливе без визволення національно-державного. Такий змісл ідеї всебічного визволення української нації в світогляді радикального руху молоді.

Для нас тепер це все самозрозумілі речі, над якими навіть не потрібно дискутувати. Інакше було в перших двох десятирях років після відновлення демократичного руху української молоді Драгомановим, Франком і Павликом. Тоді "стара громада", як у Східній Україні, так ще більше в Західній, зовсім не добачала в українській національній проблемі глибокого зазублення із соціальним питанням. Ба, що більше, були панівні голоси серед "старої громади" обабіч Збруча, які твердили, що піднесення соціальних питань може тільки компромітувати український національний рух. Це саме стосувалося й до політичного боку українства. "Стара громада" воліла заглиблюватися у філологічні й етнографічні спори, тримаючись здалека від політичної практики, і навіть офіційно відрікалася від політичного характеру українства. Молодий радикальний рух під цим оглядом був вірним продовженням програми кирило-методіївців, розвиваючи її послідовно в напрямі самостійної державности України в європейському союзі вільних народів. Цей молодий рух довів також до очищення української національної ідеї від "общерусских" намулів. Він передовсім послідовно став вживати на всіх українських землях виключно національної назви "українець", "український", закидаючи давнішу "русин" чи накинену московським бюрократизмом назву "малорос". Одночасно молодий радикальний рух у своїх виданнях, наукових і популярних, став вживати українського правопису (зреформованої "кулішівки"). Одне й друге було національно-культурним революційним чином, який здобув собі повний успіх аж в 1900-их роках.

II.

Демократичний рух української радикальної молоді з роками переходив природню еволюцію: давній гурт молоді під проводом Івана Франка і Михайла Павлика ставав сам "старшою громадою", задержуючи одначе

"Я люблю покоління грядучих сторіч. Це ж моя найбільш одушевлена надія, моя віра, що робить мене сильним та здібним до дії, що наші внуки будуть кращими за нас, що все ж таки мусить прийти колись свобода і що чеснота краще доспіє в святому світлі свободи, як під льодовоохолодним плащем деспотизму. Ми живемо в добі, де все готується на кращі дні."

Ф. Гельдерлін (1770-1843)

основні ідеї своїх юних днів. Так постала Українська Радикальна Партія (4-го жовтня 1890 р.), взагалі перша новітня українська політична партія з упорядкованою програмою й усталеною тактикою, опертою на масовій організації селян і робітників. Ця партія була першою політичною організацією українства в новітніх часах, яка пляново ставила собі завдання освідомити політично широкі маси, зорганізувати їх та повести до рішучої боротьби за всебічне національне і соціальне визволення. Вона дала приклад для утворення дальших політичних партій і їхньої праці серед народніх мас. Цим відрізняється той період від попереднього, бо раніше вся українська політична робота спиралася виключно на малих політичних товариствах у формі клубів, які не мали ні впорядкованої програми, ні усталеної тактики.

У рамках розвинутого й оформленого українського радикального руху, з природи речі мусів виникнути дальший паросток радикальної молоді. Гурти радикальної молоді творилися як у Західній, так і в Східній Україні. До них належали як студенти, так і селянська й робітнича молодь. Цей рух розвивав далі ідеї “Молодої України” часів молодих років Франка і Павлика.

При кінці 1890-их років прийшла в Україну хвиля марксистської ідеології, ширеної в Австрії німцями й поляками (Лімановський, Адлер) та росіянами (Плеханов). Марксизм протиставився своєю доктриною історичного матеріалізму й пролетарського месіянства доктрині етичного соціалізму всіх людей праці, яку проголошував Драгоманов і створений ним радикальний рух. Марксизм є дуже простою доктриною, і своїм історичним автоматизмом “підкуплював” деякі молоді уми. Так дійшло до внутрішніх спорів серед радикальної молоді. Рішались основні питання світогляду, які однак мали рішальне значення також для практичної політики: чи вихідною точкою соціального руху має бути конечна боротьба єдиної кляси майбутности, пролетаріату, чи всього працюючого народу, без огляду на рід його праці (інтелігенція, селяни, робітники, ремісники)? Чи мірою політичних кроків має бути етика людини, як це проповідував етичний соціалізм, чи все, з ідеологією виключно, залежить виключно від діалектичного розвитку продукційних сил? Цей внутрішній спір тривав кілька років, поки після 1900-го року меншість радикальної молоді оформилася виразно в нову чисто марксистську організацію — Соціал-демократичну робітничу партію. Більшість залишилася вірною ідеям етичного соціалізму і українській радикальній партії.

З деякими відмінами цей розвиток ішов однаково в Східній і Західній Україні з тією різницею, що в Східній Україні він був припізнений і відбувався в обмежених формах малих таємних гуртів, бо ж там всякий легальний політичний український рух був суворо заборонений.

Політичний рух молоді в Східній Україні оформився в 1900-ім році в Революційну Українську Партію, до якої входили всі радикальні елементи — як етичного, так і марксистського соціалізму. РУП висунула у Східній Україні ті програмові кличі, які радикальна молодь в Західній Україні проголосила була вже в програмі з 1895 р. В цьому радикальному русі брали участь тоді всі активні молоді діячі: Микола Міхновський, Володимир Винниченко, Микола Порш, Ісаак Мазепа, Сергій Єфремов, Борис Грінченко і інші, що потім відомі нам з часів першої революції в Росії 1905 року.

(Закінчення буде)

“Життя не є ані лише зле, ані лише добре; воно не є ані лише погане, ані лише гарне... Воно є дике, понуре, приязне, шляхетне, пристрасне, уступливе, дурне, знєневиджене, гарне, болісне, веселе, — воно є це все і ще більше — і все це я хочу пізнати, і, клянусь Богом, я його пізнаю, навіть якщо б мене за це розпинали.”

Тома Вольф

С. В. Петлюра († 25 травня 1926) в Кам'янець-Подільському 1920 р.

“Українські мечі перекуються на рала тільки тоді, коли гасло — НЕЗАЛЕЖНА ДЕРЖАВА УКРАЇНЬСЬКА — перетвориться в дійсність і забезпечить отому ралові можливість зужиткувати рідну родючу землю з її незчисленими багатствами не для потреб Третього або Другого з половиною чи якого іншого Інтернаціоналу, а для устаткування і зміцнення власного державного добра і збагачення рідного народу.

Отже: **не забувайте про меч**; учімося міцніше тримати його в руках, а одночасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів, її буття — **творчої любови до Батьківщини**, сторожкості до ворога та помсти за кривди заподіяні ним — у симбіозі яких знайдемо і вірний шлях до визволення, і програму для будівництва!

Великий чин наших лицарів учить вірності ідеалам і вмінню підпорядковуватись. Тільки вірність і слухняність творять передумови успіху національної боротьби.

Моральним чотирикутником, отим

старокозацьким табором поставимося ми в перехідні дні нашої історії до всіх негідних наступів на нашу єдність та вірність випробуванням ідеям. Скупчимося один біля одного з готовістю взаємної допомоги і перестороги — і ми витримаємо всі “міри і проби”, незалежно від того, чи вони походять від якогось інтернаціоналу чи від його класичного антиподу.

Вірність є основою не лише родинного життя. Вірність ідеям є підставою внутрішньої сили ширших громадських об'єднань, до національного включно.

Наша вірність тим ідеям, за які голови поклали незабутні лицарі збройної боротьби за українську державність з часів 1917-1920 рр., буде найкращою пошаною до світлої пам'яті їх, до великого чину їхнього життя і, нарешті, до розуміння глибокого змісту тієї думки, що її вклав законодавець в акт свята УКРАЇНЬСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.”

С. В. Петлюра

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РАДА ОРГАНІЗОВУЄ БОРОТЬБУ ЗА САМОСТІЙНУ СОБОРНУ УКРАЇНЬСЬКУ ДЕРЖАВУ. — СКЛАДИ ПОЖЕРТВУ НА ФОНД ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ!

АКТУАЛЬНІ ДУМКИ ЕМАНУЕЛЯ МУНІЄ

“Ми, молоді, мусимо бути вільні від недуг нашого часу.

Перша недуга опанувала щасливі нації. Це недуга скептицизму, який не вірить ні в що. Молодь втратила відчуття елементарних речей: радості й любови. Після років терпіння ми мусимо їх знову відкрити...

Друга недуга поширена серед щасливих народів. Це віра в катастрофу, катастрофічність, дух, що його фальшиво утворюють з духом апокаліпси.

Я не хочу приносити вам фальшивої втіхи. Я не знаю нічого менш людського, як оптимізм, за винятком хіба песимізму. Ми знаходимося сьогодні в дуже важкому пункті нашого розвитку. В деяких областях людство досягло великих успіхів; в інших ділянках — ніяких... Живемо в атмосфері страху перед світом, як колись, у 18 ст. людина жила в панічному страху перед нескінченним. Нашим завданням є вести боротьбу з фантомами страху.

Третя недуга заключається в двох злах: перше — це розполітизованість, друге — його протилежність, байдужність, або заперечення політичної думки. Я знаю, що політика полонить молодь, наче повинь. Але людина мусить бути також громадянином. А це найважче...

Дуже небезпечним є бажання тільки зберігати скарби минулого. Ми маємо ще й розбудувати майбутнє. При цьому мусимо забути про ідеології та “ізми” й навчитися знову бачити й любити прості речі. Людина мусить бути для другої людини людиною, а ніколи вовком... Треба конечно перешкодити перетворенню світу в новий концтабір...”

“Першою інстанцією Правди є наука, велика богиня сучасного світу. Але сама наука сліпа. Ми потребуємо широкого серця, що перемагає дух буржуазії, дух з якого вийшов раціоналізм. Під широким, відважним серцем розумію не що інше, як універсальну, миролюбну дисципліну розуму. З серця випливає ідеалізм і дух пожертви. Розум має функцію зберігати це серце від небезпек. Так тільки розум може знаходити правильну дорогу...”

Емануель Муніє — чільний представник нової духової течії **персоналізму**, що протиставляється з одного боку вибуялому індивідуалізму, а з другого — тоталізму.

Індивідуалізм, як доктрина, ставить у центрі всього людину, одиницю, “індивід.” Індивідуалізм уважає людину самоцільною, протисупільною істотою. Всяка спільнота в індивідуалістичному ро-

зумінні — це ніщо, це тільки сума одиниць, без власного буття й підметовості. Одинокі вартість має людина. Спільнота, в тому числі кляса, нація й держава — це тільки вимушена тимчасова конечність, перевага сильного й угода слабшого. В кращому випадку, спільнота — це догворна спілка одиниць, що існує тимчасово тільки для взаємної користи. Найяскравішим представником індивідуалізму був, мабуть, німецький філософ Ф. Ніцше, що тужив за сильною, від нікого незалежною надлюдиною. Заслугою індивідуалістичного вчення в його початках було признання за кожною людиною певних невід’ємних прав і визволення її з пут середньовічних соціальних забобів. Погляди індивідуалізму лягли в основу ліберально-демократичного ладу XIX ст. й закономірно призвели до панування безконтрольного капіталізму та визиску людини людиною.

Послідовний індивідуалізм мусів би допровадити до анархії й війни всіх проти всіх.

Тоталізм, як доктрина, стоїть на протилежних до індивідуалізму позиціях. Коли індивідуалізм захищає, так би мовити, “тотальну людину”, то тоталізм обстоює тотальну державу, в якій окрема людина є знеосібленим, бездушним і безправним рабом. “Тоталізм — пише проф. др. А. Кноль — означає знищення особистості й змасовлення людей. Остання візія всіх тоталітарних соціальних програм є: велетенська фабрика, велетенська казарма, а також — велетенська тюрма... Кожен індивідуалізм кінчається в анархії; кожний тоталізм кінчається ідолопоклонством, службою божкам і запереченням людини.”

Персоналізм намагається стояти десь посередині між цими двома шкідливими крайностями. Від індивідуалізму персоналісти взяли вимогу безоглядної пошани до людської особи та її гідності. Але вони слушно твердять, що всякі розмови про права й гідність людини будуть порожнім звуком, як довго людина позбавлена економічної бази й незабезпечені принципи соціальної справедливості. Тому персоналісти домагаються далекоїдучих соціальних реформ, спираючись на закони християнства й кличі соціальної демократії. Чутливість персоналістів до соціальних питань найкраще ілюструє речення Е. Муніє: “З моментом, коли хтось, б’ючи по комунізмі, б’є й по тяжко здобутих правах робітничої кляси, — ми є по боці робітничої кляси...”

М. Д.

КУБАНСЬКІ ПЛАСТУНИ

Безмежні степові простори причорноморські та північнокавказькі були предметом споконвічних колонізаційних стремлінь українського народу. Ще в сиву давнину український князь Святослав Завойовник ходив походами на-півночнокавказькі простори, воював там з ясами (осетинами) та косогами (черкесами). В наслідок цього, на Кубані повстала велика українська колонія Тматорокань. Вона досить довго жила й буйно розвивалася, ведучи вперту боротьбу з косогами. Особливо вславився в цій боротьбі хоробрий князь Мстислав. Та згодом, в силу історичних обставин, український народ примушений був залишити ці землі. Але ідея освоєння просторів північнокавказьких вічно жила в стремліннях українців на південний схід. Її було здійснено з кінцем 18 ст.

Року 1792 чорноморські козаки, нащадки славного Запорізького Війська Низового, під керівництвом своїх легендарних вождів Кошового Чепіги та Військового судді Антона Головатого, використавши історичні обставини для здійснення віковичних прагнень українського народу щодо колонізації північнокавказьких просторів, переселилися всім своїм військом на Кубань і почали жорстоку боротьбу за освоєння краю. Майже весь Таманський півострів і нижня течія р. Кубані являли собою безмежні плавні. Лише на північ від р. Кубані простягались безкраї родючі степи.

Черкеські племена, що займали лівий бік Кубані і підгір'я головного Кавказького хребта, вважали землі правого боку Кубані теж своїми. З цими войовничими гірськими племенами й довелося чорноморським козакам вести багаторічну й уперту боротьбу.

В основному цю боротьбу козаки вели на кордонній лінії, яка, відмежовуючи козаків від черкесів, проходила правим високим берегом р. Кубані. Біля м. Анапи вона з'єднувалась з береговою лінією, яка йшла берегом Чорного моря на південь аж до Грузії. Ця кордонна лінія й захищала козацькі землі від наскоків гірських племен закубанських. Кордонна лінія являла собою низку чотирикутних укріплень — редутів з брусверами, обсадженими колючими тернами. Ці козачі укріплення з успіхом витримували наскоки озброєних ватаг закубанських вершників.

Особливу роль в цій боротьбі на кордонній лінії виконували козацькі загони пластунів. Без них жорстока боротьба в прикубанських плавнях була б неможлива. А плавні це особливий світ, який треба добре знати, щоб серед нього вести боротьбу.

Вліті Кубанські плавні являють собою суцільне топило, поросле комишами, порізане рукавами, ериками й річками та озерами. В безмежних хащах плавнів могли переховуватися ворожі затаги черкесів, що переправлялися з-за Кубані. Але тут же в кожному закутку стояла, причаївшись, і козака сторожа. Вздовж і впоперек через плавні простягались ледве помітні стежки, протоптані дикими звірями. Вартуючи й полюючи на диких кабанів, кіз, фазанів і іншу дичину в плавнях, козаки, звичайно, добре знали всі плавневі стежки й річкові броди. А плавні кипіли й буяли своєрідним буйним життям, повним боротьби й небезпеки. У великій кількості тут розпложувались звірі, птахи, плазуни й комахи. Сильні нищили слабих, жили за їх рахунок, слабкі захищались і боролись за своє існування. Над усім цим гули хмари комарів та мошкар, що впивались в обличчя, шию, руки й липли в очі тим, що сиділи в засідках і чатували на ворога. Хмари комарів вказували черкесам, що на плавневих стежках і переходах чатують на них

козаки, а козаки, спостерігаючи комаринне скупчення, бачили, де причаїлися вороги черкеси.

Оця прикордонна боротьба, що тяглася десятки років, в якій брали участь цілі покоління нашого козацтва, не могла не породити відважних героїв і серед козацтва й серед черкесів. З боку гірських племен це були “хеджрети” — вигнанці або збігці з далеких гірських аулів (“хеджра” — арабське слово: втеча), що не мали нічого, крім коня й зброї. Свого коня й зброю хеджрет беріг і цинив вище над усе. Наїзди на козацькі землі були їх єдиним засобом існування. Коли якийсь гірський вождь організовував наїзд на оселі козацькі, він оголошував про це по аулах, клав перед своєю саклею бурку, а ті, що хотіли взяти участь у цьому наїзді, підходили й кидали на цю бурку камінчики. Вважалось негідним рахувати людей, тому рахували камінці й за цим визначали силу загону. В основному до наїзду збиралися хеджрети. Про них співалося в піснях, про них складали легенди. Говорилося, що вони орють землю кінськими копитами, засівають кулями, а жнуть шаблями.

Маючи перед собою таких ворогів, чорноморське козацтво викувало й виділило зі свого середовища та протиставило черкесам-басурменам таких лицарів, які перевищили їх своєю відвагою, сміливістю й непереможністю. Це були пластуни. Слово “пластун” значить: той, що може впасти пластом, повзти, підповзати до ворога непоміченим і нищити його. З молодих років пластуни навчались підповзати до ворога, користуючись чи густою травою, чи комишем, чи нерівним рельєфом місцевості як прикриттям для свого розпластаного тіла, чимдуж працюючи ліктями й коліньми. Наука пластунів передавалась з роду в рід, з покоління до покоління. Тому пластуни були добрими розвідниками, вони могли, не рухаючись, цілими годинами стояти, сидіти, чи лежати в засідці; стріляли без промаху зі своїх штуцерів або з пістолів і володіли кинджалом, як справжні горці. Весь одяг їх було пристосовано до їхньої служби. На ногах мали постолі зі шкіри дикого кабана, коня чи вола шерстю назовні. Взуття легке, зручне й нечутне при ходінні. Зодягали чикмін з газирями й кинджалом та козацьку високу шапку. При ньому завжди все необхідне: торба з сухарями, порохівниця, торбинка з кулями, шило, штуцер і ін.

Жоден ворог не втівав від пильності пластуна. Не смів пластун пропустити ні хаджрета, ні хитрого психадзе, що причепившись до корчаги, хоче непоміченим перепливати каламутну Кубань. Недарма їх звали “психадзе”, що значить: “зграя водяних псів”. В своїх військових справах пластуни виявляли надзвичайну енергію, спритність і спостережливість. Вони мали спостерігати всі сліди на плавневих стежках, чи немає бува підозрілих, свіжих. Хто зробив стежку, хто нею пройшов? Без мапи і плянів вміли вони прекрасно орієнтуватися в плавнях і степах. Ходили на розвідки невеликими групами; по три-п'ять чоловіка. В безмежних плавнях ніхто не міг прийти на допомогу, при зустрічі з ворогом вони мали надіятися лише на себе, на свою зброю. Але пластуни діяли також і на теренах ворожих, переправляючись за Кубань, до гірських аулів, для розвідки: чи не готують вони нападу на козацькі оселі. Тут треба було не тільки розвідати, а й сховати свої сліди. Щоб заплутати того, хто хотів би придивлятися до його слідів, пластун то стрибав на одній нозі, то “задкував”, ц.т. йшов задом уперед то перескакував з місця на місце й т.д. В небезпечних розвідках на ворожих теренах пластун, зустрічаючись з черкесами, живим в руки не здавався, а попавши в неволю, тільки й шукав засобів звільнення й повернення до рідного краю. Коли засобів не було знайдено, то пластуна не втримували ні ланцюги, ні колодки, ні глибокі ями, в яких тримали черкеси полонених козаків.

Таке життя повне небезпек могли вести лише люди сильні тілом і духом, для них служіння своєму народові, вірність йому та високим ідеям

лицарсько-християнської моралі були вище над усі особисті вигоди. Тільки виховавши в собі такі високогартісні прикмети людського характеру, кубанські козаки-пластуни змогли взяти участь у здійсненні стремлень українського народу: повернути, знов освоїти й закріпити за собою свої давні північно-кавказькі терени.

Сучасне молоде покоління пластунів, виховуючи з себе повноцінних громадян Української Держави, повинно сприйняти традиції українського козачого пласту й прищепити собі мужність, спритність, хоробрість, любов до свого народу та зміцнити в собі віру у Всемогутнього Бога своїх батьків.

Свого часу американський народ збудував собі статую Свободи при в'їзді до нью-йоркської пристані як символ своєї вільної держави, з демократичним ладом. Нашим національним традиціям і загальному духові нашого народу найбільш відповідає — поставити при в'їзді до української столиці Києва — статую українського козака з написом слів з листа відомого з доби Руїни архієпископа чернігівського Лазаря Барановича до царя Олексія Михайловича: "Це такий народ, що хоче свободи".

Після бою. (Фото — Безуглого)

LANCERE.

Приватний салон. Париж.

АПОЛОГІЯ МОРОЖЕНОГО ДЖУСУ, ЧИ УКРАЇНА?

(Порядком дискусії)

Не стільки з зацікавленням, скільки з деяким здивуванням прочитали ми в ч. 3 "Молодої України" статтю Юрія Мартинюка "Акліматизація, чи збереження національного гетта?" Зі здивуванням тому, що оце вперше зустрічаємося з такою категоричною, з неабияким апльомбом поважності висловлюваною апологією якнайскорішої асиміляції прибулої до США української молоді.

Думки свої Ю. Мартинюк обґрунтовує так:

"Я бачив українців, що після 40 років перебування на цій землі не знали жодного англійського слова (а їх легіон). Чи не були вони вірні українським традиціям? А чи ж українська нація потре-

бує цього від них? Чи цього вірного традиціям "ненькала" потрібно буде майбутній Українській Державі? Тисячу разів: Ні!"

"Українська Держава потребуватиме нас там, де ми зможемо бути найбільш корисними, на американській землі, американськими громадянами, на катедрах американських університетів, на сценах американських театрів, на екранах кіно-театрів та телевізорів, за штурвалами літаків і пароплавів, за модерними станками американських фабрик, на рихтуваннях ультрамодерних хмародерів, на мостиках комбайнів, — скрізь, де молодь опановує професійний і громадський вишкіл, де вона корисна суспільству, де молодь здобуває собі ім'я в цьому суспільстві. Ми опинилися в найпередовішій країні світу, де не лише знають Голівуд, кока-кола, джаз і бейсбол, чи жувальну гу-

му, але в країні найвищих будівель в світі, наймодерніших автомобілів, холодильників, мороженого джусу, М і П магазинів, словом у країні, де молодь має чого повчитись”.

З дечим з цього можна, звичайно, згодитись. Не викликає жодних застережень теза Ю. Мартинюка про потребу використання нашою молоддю максимуму можливостей для набуття освіти, до включення себе в ряди корисних, потрібних і впливових членів американського суспільства.

Ми маємо багато причин бути вдячними й корисними свободолюбній Америці — навіть без уваги на те, що це є в нашому ж інтересі. Але ми зовсім не розділяємо наївного захоплення Ю. Мартинюка всіма властивостями Америки, а особливо морозним джусом і не вважаємо за конче корисну для нас китайську чемність саморозпливання. Це захоплення Ю. Мартинюка нагадує нам захоплення селяка, що вперше опинився на ярмарку; яких там тільки чудес немає: і кожухи, і чоботи, й медівники, і цигани з ведмедами!

В Ю. Мартинюка те саме, тільки на нью-йорському ярмарку: авта, холодильники, ультрамодерні будинки, магазини П і М, а головне чудесний морожений джус! Ну, як тут стриматись і не втікати зі свого непривітного гетта?

Справа, звичайно, не в збереженні свого національного гетта. Ми проти гетта не менше, ніж Ю. Мартинюк. Але ми зовсім не палаємо праведним гнівом до тих, що, утримуючи зорганізовані форми українського національного життя у США й Канаді (не гетто), збудували тут десятки наших церков, народніх домів, утворили потужні асекураційні товариства, зберегли від цілковитої денационалізації своїх дітей. Навпаки, ми з великою радістю констатуємо ці факти, як і значну фінансову допомогу, яку дають зорганізовані “геттівці” на нашу визвольну справу.

Щож до американських модерних будинків і інших речей, що зробили такий разючий вплив на логіку Ю.

Мартинюка, то ми хотіли б сказати, що, можливо, Ю. Мартинюк по нефаховості не завважає багатьох архітектурних недоречностей чи просто браку мистецького смаку в їх будові. Відомий український скульптор і архітект, що живе тепер у Філядельфії, тільки морщився й іронічно посміхався на захоплення одного з наших колег деякими американськими будовами. Один французький діяч у розмові з кореспондентом американського часопису назвав американську культуру культурою холодильників. Може цей жарт позначений звичайною французькою ушіпливістю, але чи в жартах не буває інколи частки правди? Не позбавлені інтересу також спогади про Америку відомого норвезького письменника Кнута Гамсуна.

Ми зовсім не дискутували б з Ю. Мартинюком, якби він орієнтував нас на кращі здобутки духового життя Америки: на твори Едгара По, Марк Твейна, Джека Лондона, Фолкнера, Стайнбека та ін. Але якщо Ю. Мартинюк із запалом, гідним іншого застосування, спішить знайомити нас з джусом, комбайнами та риштуванням ультрамодерних хмародерів, то ми вважаємо, що це ламання у відкриті двері: ніде інде, як саме на комбайнах і риштуваннях нас найбільше. І якщо нам треба будьчого добиватися, то це якраз того, щоб на почесних висотах риштувань нас було якнайменше.

Нам потрібне активне включення в американське життя, але ми не бачимо жодної користи від розтоплення себе в ньому.

О. Бор.

“Наша молодь, напоена південним сонцем, насичена південною свіжиною й завзяттям, молодь, що не схилить ніколи голови, що ступає твердо, дивиться сміло, — вона в своїй більшості кріпка, як сама земля. Треба, щоб меншість стала такою ж.”

А. Любченко.

ІВАН ДУБИНЕЦЬ

МИКОЛА ПАВЛУШКОВ

Весна 1922 року. В приміщенні першої української гімназії міста Києва — гімназії Дурдуківського — чергове шкільне свято. Невелика зала вся в зелених гірляндах і квітах, а на стінах портрети українських письменників, уквітчані й обрамлені вишиваними рушниками. В залі на стільцях повно батьків учнів, запрошених гостей, вчителів і учнів самої гімназії, а між ними — академік Сергія Єфремов, проф. Дурдуківський, проф. Гермайзе, проф. Чехівський, композитор проф. Козицький, мистець проф. Михайлів і багато інших, імена яких тяжко згадати.

На невеличкій гарно прибраній сцені йде вистава п'єси "Веснянка", написаної учиницею школи Наталією С-ко. Вся сцена в квітах, бо це свято Весни. Роллю Весни грає улюблениця школи, учениця 7 класу — Оля. В білому одязі, вся в весняних квітах і стрічках, як символ весни, проходить і на всі боки розсипає квіти. Квіти падають на сцену і між публікою в партері...

По закінченні вистави за куліси прийшов Володимир Федорович Дурдуківський у супроводі незнайомого юнака, що так дизгармонював весняним кольорам сцени й залі, — в чорному одязі й темних окулярах. Середнього росту, з руським волоссям, відкритим високим чолом, а з під окулярів виглядали допитливі сірі очі. На грудях чорного піджака ясніла троянда.

— Знайомся, Олю. Це мій небіж. Ти, як справжня весна, так щедро розсипала квіти, що одна з них вже опинилася в Миколи на грудях. Зроби, Олю, з Миколи українця, — говорить Володимир Федорович до Олі, бере Олю й Миколу під руки і йде з ними в залю. — Микола приїхав до нас тимчасово, але ми хочемо, щоб він залишився в нас назавжди. Це можеш зробити тільки ти, Олю — додав Володимир Федорович і залишив їх самих.

В. Ф. Дурдуківський був неодруже-

ний. Мав він дві сестри. Старша сестра була заміжжю за священником Павлушковим, що жив біля Тули з великою родиною — 5 дітей. Жили вони в нестатках. Володимир Федорович допомагав їм, чим міг, але того було мало. У священників у ті часи повідбирали церковні землі, садиби й хати, життя їх було нужденне. Підросли старші діти Микола й Наталка і їм потрібно було дати освіту. Микола скінчив тоді російську гімназію і приїхав до Києва вступити в Політехнічний інститут. Приїхав він до свого дядька Володимира Федоровича напередодні шкільного свята Весни.

Залишившись наодинці з Миколою, Оля не знала, що їй робити і як з Миколою говорити. Він говорив тільки російською мовою, а Оля вже відвикла говорити цією мовою. Все ж Оля не розгубилась.

— Ви не розмовляєте українською мовою? — Ні, але я розумію її, — відповів Микола. — Але ж Ваша мама, сестра Володимира Федоровича, вона ж українка, і невже Ви не навчилися від неї нашої мови? — зразу наступає Оля. — Це правда, але батько мій говорить тільки по-російськи, в нас у хаті більше російська мова, та й у школі я міг вчити тільки російську мову. Інша справа в Вас, і в родині дядька, — виправдувався Микола. Далі він пояснив Олі мету свого приїзду до Києва: якщо не вдасться поступити до Політехнічного інституту, то доведеться вертатися до Тули, хоч дядько й хоче залишити його тут, але що ж він тут робитиме? — А хотіли б Ви навчитись української мови? — питає Оля. — Коли б Ви навчали, то хотів би, — не сускаючи з неї очей, захоплено сказав Микола.

В цей час у залі почалися танці. Оля до танців завжди мала партнера — Василя Димнича, свого класного товариша й голову шкільного комітету, в якому вона й сама була заступником голови. Та й Василь не був байдужий до Олі. Оля хотіла б з Ва-

силом танцювати, а тут цей Микола їй тільки заважає і ніяк не хоче від неї відстати. Та й нікого він тут не знає.

В час їхньої розмови кілька разів навідувався Володимир Федорович і все цікавився враженням Миколи від свята й Олі.

— Ти, Олю, покажи Миколі наші кляси, наші журнали, розкажи йому про нашу гурткову працю. Розкажи й покажи все. Я хочу, щоб Микола зацікавився нашою школою й залишився в нас, — турбувався Володимир Федорович за Миколу, намагаючися підказати Олі тему їх розмов.

— Може хай це покаже Василь, а я б хотіла потанцювати, — хотіла викрутитись Оля. — Та ж Микола прекрасно танцює, що ж ти не запрошуєш його до танцю, — настоював на своєму В. Ф. І, люблячи свого вчителя, Оля мусіла його послухати, ловила злі погляди Василя та весь вечір проводила час з Миколою. Проважали додому Олю все ж таки Микола й Василь, і тоді вже говорили разом всі на тему роботи школи.

Другого дня в приміщенні Дурдуківського було призначено збори літературного гуртка. Провадив збори сам акад. Ефремов — двоюрідний брат Дурдуківського і спеціально вибрав для цього разу твір Стефаника, в якому говорилось про національну свідомість. Тема була навмисне так вибрана. Там же говорилось і прямо про Миколу, що він здібний, енергійний, але національно несвідомий, що йому треба гуртом допомогти. Він не знає української мови, літератури, але це скоро набуде. Микола на тих зборах був страшенно засоромлений і принижений, хоч від природи був гордим. І це зачепило його за живе серце, в ньому заговорила українська кров.

Через кілька днів Оля зустріла Миколу й спитала: — Ну, як Ваша справа з вступом до інституту? Будете вступати, чи повертаєтесь назад до своєї Тули? — не без гумору сказала вона. — Ні те, ні друге, я залишаюся в Києві і вступаю до Вашої школи, — вже серйозно відповів Микола. — Як? До нашої школи? А до якої кляси? Може до першої? — ди-

Д. ФАЛЬКІВСЬКИЙ

Тай піду я за місто, в село,
Там, де межі здіймаються круто,
Там, де вітер сухим помелом
Замітає шляхи позабуті.

Поклонюся я низько житам:
Ви простіть мені, блудному сину,
Що я вас проміняв, прогадав,
На сирени, на брук, на машини...

Проспіваю я пісню весні:
Ой ти, весно, розпатлана весно!
Заплету в твої коси пісні,
Перев'яжу квіток перевеслом...

Проспіваю про гамір машин,
Пригадаю минуле з болем,
Розкажу, що в селянській душі
Не умруть ні волошки, ні поле...

ується Оля, бо ж вона знає, що Микола вже закінчив гімназію і є на років три старший від учнів старшої 8 кляси. — До Вашої 8 кляси вступаю, щоб вивчити українську мову. Дядько так мені радить і я бачу, що він має рацію.

До Тули Микола так і не їздив, а назавжди лишився в Києві. Літом часто стрічався з Олею, часто заходив до неї додому, але весь час таки говорив до Олі російською мовою. Одного разу Оля сказала Миколі: — Коли Ви вже почнете говорити українською мовою? Надалі на Вашу російську мову я не відповідатиму, і краще тоді не приходьте до мене й не стрічайтесь зі мною.

Микола був пригноблений. Два тижні не приходив до Олі, а потім прийшов. Прийшов і зразу почав говорити українською мовою. Йому було самому ніякого чути свою чудну, з російським акцентом і вимовою, українську мову, але просив Олю не сміятись з нього та виправляти завжди його вимову. За короткий час цей перехід досить вдало вдався, і восени Микола прийшов до 8 кляси гімназії з чистою українською мовою.

В клясі він, як короткозорний, в окулярах, сів на передній лаві, заступаючи собою задніх, менших за себе ростом. Всю програму з інших дисциплін знав добре, а головну увагу звернув на українську мову й українознавчі дисципліни. Перші два

місяці учні підсміювалися над ним, робили над його кучерявою головою різки і цим смішили всю клясу, але Микола терпів. Заступалась за нього Оля й соромила учнів за цю їх нетовариську поведінку.

Оля сиділа збоку від Миколи і він часто на лекціях не зводив з неї очей. Він був справді закоханий. Оля знала це, але не хотіла, щоб з нього сміялися учні. — Коли ти будеш на мене так дивитися, то я пересяду на задню лаву. — Микола слухався, деякий час не дивився, а потім знову робив це мимовільно.

За півроку праці в школі Микола втягнувся у всю шкільну гурткову працю, особливо в літературний та історичний гуртки. Він дуже багато працював, багато читав, часто робив дуже цікаві й змістовні доповіді на зборах тих гуртків. Під кінець року він вже був серед перших учнів класу.

Оля була між двома вогнями — Миколою і Василем. Приділивши з прохання Володимира Федоровича всю свою увагу Миколі, вона чим далі більше зтоваришувалася з ним, відкриваючи в ньому надзвичайні якості товариша й друга, але не згасала в неї й давніша дружня приязнь до Василя. Тому ця дружба була в трикутнику, де була захована ворожнеча між Миколою і Василем. Цей трикутник скоро сам розірвався.

Весною 1923 року була шкільна вечірка — перший і останній випуск учнів 8 класу гімназії. Це сталося тому, що за советською реформою шкіл з нижчих 5 класів гімназії було створено семилітки, а з старших 3 класів — різні професійні школи чи курси. В школі Дурдуківського штучно затримано проведення цієї реформи, зроблено було тільки цей перший випуск, а на другий рік з гімназії було залишено тільки семилітку.

Після офіційної частини в тісному колі сиділи ближчі друзі, а Володимир Федорович сидів між Миколою й Олею. Друзі давно знали про любов Миколи й Олі та бажання Володимира

Федоровича їх подружити. І тут він звернувся до Олі зі словами: — Дуже й дуже радий за тебе, Олю. Ти перша учениця школи й велику роль зіграла в особистім житті Миколи. Те, чого ми з Сергієм Олександровичем (Єфремовим) бажали і сподівалися, те сталося. Микола став нашим, і ти належиш Миколі. Благословлю вас. Ти, Олю, була трояндою і в моєму житті. Коли б років 25 тому я зустрів таку троянду, я був би щасливий. Може ви створите таку родину, про яку я мріяв усе своє життя. Будь же завжди соняшним променем в житті Миколи (Дурдуківський надзвичайно любив "Соняшний промінь" Грінченка).

Микола й Оля, відклавши своє одруження на пізніше, пішли далі вчитися до інститутів. Раніш легальна, а потім півлегальна форма культурно-освітнього гуртка київської молоді, що позакінчувала школу Дурдуківського, пізніше поволі переростала в підпільну форму національно-політичної роботи, в яку була залучена молодь далеко поза межами Києва й яка пізніше на судовому процесі СБУ фігурувала як Спілка Української Молоді.

Микола був головою цього гуртка, а секретарем була його сестра Наталя, як найбільш довідені особи й родичі Дурдуківського і Єфремова.

Йшов 1929 рік. Микола був у довшому відрядженні в Кам'янці-Подільському. Одного разу, вже під осінь, Наталю заарештували десь у місті й привели на квартиру Дурдуківського. Тут зробили обшук і забрали її разом з Володимиром Федоровичем Дурдуківським. За кілька днів знову прийшли, зробили ще пильніший обшук, знайшли заховані на горищі будинку, в спеціально збудованій в стіні схованці, архіви Української Національної Ради і забрали й Сергія Олександровича Єфремова. Про Миколу не було чуток. Оля турбувалася, переживала й мало трималась дому. Її три брати також були у відрядженні в інших місцях.

Через неділю дві після арешту Дурдуківського й Наталі повернувся Ми-

Без радості не може дозріти в нас вічна краса. Великий біль і велика радість найкраще формують людину.

Ф. Гельдерлін

кола і, попереджений своїми друзями про події в Києві, не пішов на квартиру до Дурдуківського й Олі, а через знайому жінку викликав Олю на побачення, за Лук'янівський цвинтар, у знайоме їм місце. Оля поспішила до Миколи.

Заходило сонце. За пустирями Лук'янівки, далеко від людських очей, Микола прощався з Олею й давав їй останні настановлення: — В Кам'янці все спокійно, отже, провокація йде зверху. Дядьки й сестра заарештовані і я мушу піти за ними, мушу йти додому, там на мене вже чекає ГПУ. Ти, Олю, не йди додому, бо за вашою квартирою теж стежать. Тікай. Негайно тікай не тільки з Києва, а й з України. Ти мусиш бути на волі. Коли му будемо разом на суді, я покінчу з собою.

— Але ж, Миколо, в тебе були мої листи й фота, які зараз попали до ГПУ, і мене скрізь знайдуть, — казала Оля. — Не турбуйся, я це передбачав і все те дуже далеко заховав. В ім'я нашої справи й нашої дружби тікай, Олю, прямо звідси не заходячи додому. Знай тільки, що провокатор хтось зі своїх, що знав давно про всю нашу роботу...

Йшли роки. Микола опинився на Соловках (про нього пише С. Підгайний в своїх споминах "Українська інтелігенція на Соловках"), а Оля в добровільній висилці у просторах Сибіру. Оля залишилась на волі та ще якимсь "чудом" залишилась Наталя, що не фігурувала на процесі СВУ-

СУМ. Оля стріла її років за п'ять по тому. — Як? Ви на волі? — спитала Наталю вона. — Краще б я була в неволі, — відповіла Наталя, що мала страшний вигляд. — Чи маєте якісь відомості про Миколу? — Рік тому був один лист.

Ще через шість років Оля зустріла Наталю в супроводі невідомого їй чоловіка. — Знайомтесь, Олю, це мій чоловік. — Це Ваш перший чоловік? — Перший і останній, — з гіркою усмішкою відповіла Наталя, так тихо, що б не чув її чоловік. — Чи маєте якісь вістки про Миколу? — Нічого-сінько...

Напередодні другої світової війни, Оля випадково виявила провокатора. Оля була давно одружена. Її чоловік в службових справах був у Москві й виповняв якісь формуляри, де потрібно було давати відомості й про свою дружину та її дівоче прізвище. Приймав формуляри старий співробітник НКВД-Владзієвський. Глянувши на виповнені формуляри, Владзієвський усміхнувся й сказав: — Я Вашу дружину знаю. Ми колись були знайомі. Радий, що її минула доля багатьох її товаришів...

Це підтвердила й бувша вчителька гімназії Дурдуківського М.-ч, що теж випадково зустріла Владзієвського і той сказав їй: — Я Вас дуже поважав і тому Вас не заарештували... Владзієвський був одним з учнів школи Дурдуківського й член гуртка, що ним керував Микола Павлушков.

(Записано з спогадів Олі).

... Ми не знаємо, яку долю Бог судив Україні... Але інстинкт і розум, дані нам од Бога, кажуть нам, що тільки в боротьбі за своє незалежне існування земля наша українська зможе витворити свою власну постать на хвалу Того, хто творить все існуюче, — існуюче тому, що сильне, — а сильне тому, що моральне і розумне. Проти закону буття йдете Ви, що не хочете напружити всі сили, аби бути! За лінь, за бездушність, за брак ідеалізму, за повзання тільки в напрямі тілесного, матеріального, Бог землю нашу "велику й обильну" карає. І не буде Вам на ній дано людського життя доти, доки напруженням усіх сил не здіймете з неї і з себе прокляття не-буття; прокляття колоніальної безвласнодержавности.

В. Липинський

Т. Г. МАСАРИК

ЗАВДАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Відзначаючи 15-ліття смерти великого вченого, філософа й політика, першого президента Чехословацької Республіки Т. Г. Масарика друкуємо в скороченні його думки про завдання студіюючої молоді, актуальні й сьогодні для українського студентства.

Редакція.

Удосконалитися й підготувитися до життя — це головне завдання студіюючої молоді... Під удосконаленням розумію насамперед студії фахові. Думаю, що інтелігентному юнакові само собою зрозуміло, що галузь, яку собі вибрав, повинен якнайбільше студіювати. Одначе... кожному фахівцеві неминуче потрібна загальна філософська освіта, щоб уміти самостійно думати про неусталені ідеї сучасного суспільства й витворити узаasadнений життєвий світогляд.

Для кожного потрібне ще й знання чужих мов. Власне у нас через велику недостачу не тільки чисто наукової, а й загально-освітньої літератури, вивчення чужих мов, особливо світових, надзвичайно потрібне. Я переконався, що учень, вивчений в чеській середній школі і вихований тільки на чеській літературі, не має такого розумового світогляду, як той, що вже в середній школі черпав знання з якоїсь світової літератури. Та інакше не може й бути: юнак, який може читати Достоевського або Толстого, Шілера або Гете, молодь, яка може читати Дікенса та багато інших світових письменників, юнак, який може черпати знання з великого чужого світу, неминуче має значно ширший обрій: запас великих ідей змушує до думання... Кожна похвала нашим старим національним віщунам одночасно є похвалою тому, що черпали з багатої крилиці світової культури. Через що справді так вихваляємось своїми мистцями? Спитайте, як і де ці мистці вчилися! Письменники, виховані лише на нашій літературі — є їх мало — просто жалюгідні, так убогі змістом і так некритичні. А що має значення для письменника, неминуче має значення й для кожної освіченої людини, хоч доля їй не вложила в руки пера й каламаря... Побіч вивчення мов раджу саме чеському студентству вивчати історію. Пізнання минувшини допомог-

ло нам воскреснути. Що нас воскресило, те нас і вдержить. Вивчення історії є одночасно видатною підготовкою до політичної діяльності, про яку хочу сказати кілька слів. Чи має студіююча молодь займатися політикою? Забороняти те, що заборонити не дається, було б нерозумно. Студіююча молодь політикою займається й буде займатися. Студіююча молодь хай займається політикою, але так, як належить інтелігенції, річево. Нехай студіює історичні й політичні проблеми й передумує, хай не вірить, що щастя Бог подає... Політика сьогодні є працею, а не говоренням. Хто хоче бути політиком, мусить здобути собі належну освіту відповідним вивченням тих галузей і писань, які потрібні. Чи підготовляється так наша молодь до своєї майбутньої політичної діяльності? Чи читає, наприклад, Арістотелеву "Політику", досконале знання якої вважається в Англії добрим парляментарним тоном? Чи вчить т. зв. державні науки, народне господарство й статистику? Чи читає писання новіших визначних політичних письменників? Чи читає наше студентство побіч домашніх політичних часописів головні часописи чужі, щоб самостійно думати, що поза нами і в нас діється?

Хоч би й не хотів застерігати молодь перед політикою, та не замовчу, однак, свого переконання, що політична діяльність не найвидатніша діяльність для народу й людства. Політика не рішає долі народів; рішають почування й ідеї, які виникають не в парляментах, а в серцях і головах окремих осіб, не тільки прославлених світом, а й в тих, що в непоказних хатах, в мозольній праці коротають життя. Почування й ідеї розширюються, родяться нові почування та ідеї, а нові ідеї виховують і нові покоління.

Через те дбаймо, щоб кожний мав

живе переконання, дбаймо, щоб наше культурне вдосконалення служило високим ідеалам моральним. Тоді знайдуться й політики, які тим переконанням дадуть практичний вираз. Студент найкраще працює для нації, коли свідомо підготовляється до свого майбутнього фаху. Молодь має багато сили. Молодь не хоче замикатися в спеціальності; вона цікавиться всім. Щасливі літа тим щасливіші, чим більше використовується все можливе. Однак боюсь, що в нас розуміння “народньої праці” дуже неясне. У нас національність стала чисто абстрактним схолястичним поняттям. Не задумуються над тим, що **тільки чех** — це фікція, бо кожний чех є одночасно також батьком, дитиною, приятелем, урядовцем, адвокатом, учителем. Коротко: добрий чех той, хто морально й розумно працює. “Не кожний хто мені каже: “Господи, Господи”, увійде в царство небесне, лише той, хто чинить волю мого Отця, що на небі”.

Великі гасла стають буденщиною. Через те так часто буває найкращим “патріотом” той, хто найбільше кричить і кохається в найбільших числах.

Буденщиною стало гасло свободи, буденщиною стали найкращі ідеї! В такий добі нема іншого виходу, як триматися старих визнаних моральних

правд і згідно з ними направляти всі свої вчинки. Патріотизм, як він тепер оповіщається, не дав для життя таких певних правил, по яких би ми жили і вмирали. Просте старе правило: “Не бреши” навчає нас в тисячу раз більше, ніж всяка бомбастична балаканина про батьківщину й народ. Хто не бреше, хто не відмовляється ради особистого успіху від своїх переконань, хто не підлещується ні до осіб, ні до мас, хто не притворюється — це золоті мужі, вони допоможуть народові. Виконуймо отой один заповіт, то й фарисейство й “патріотична схоластика” зникне; і не будемо вживати імени народу всує!

Народ! — Народ не абстракція, яку кожний з природнього егоїзму творить на свій розум і для себе, але — ти, він, я, ми всі — народ. І любити цей народ — означає любити саме тебе. Тебе, кого знаю, про кого знаю, що його гнітить.

Коли не спроможуся любити тебе, не люблю народу, а тільки, щонайбільш, незначну частину народу — себе. Коли ж визнаю в народові своїх ближніх, то завжди цілком певно знаю, як і що саме маю робити. В такому разі моя любов до народу жива. Де нема такої любови, там це слово є фікцією, егоїзмом.

УКРАЇНЬКА ЧОРНОМОРСЬКА ФЛЬОТА

(До Дня українського моря 29 квітня)

Зібрав хлопців та й поїхав
По морю гуляти,
Слави здобувати...

(Гамалія).

Море — це легені держави, вікно у світ, це найдешевший шлях у всі частини світу. Держави, положені над морем, завжди були могутніми державами. В минулому Рим, Картагена, Єгипет, Арабський Каліфат, — в наші часи Англія, США, СРСР, Японія. Все це держави морського типу з величезним тоннажем морської торговельної і воєнної фльоти.

Україна княжих часів була також могутньою державою на сході

Європи, коли окреслювала свої кордони Чорним, Озівським, Каспійським та Балтійським морями. Тоді Чорне море звалось Руським, а по ньому плавала сильна фльота: понад кілька тисяч кораблів. Князі київської доби Олег, Святослав, Володимир Великий, Ярослав Мудрий і Володимир Ярославич своїми походами на Крим, Каспій, Малу Азію, Візантію, Дунаєм у Болгарію поширювали межі держави та добували славу.

В XI ст. орди печенігів, торків, половців, а в XIII ст. татари відтиснули володіння українських князів від Чорного моря далеко на північ. Південь України став на довгі

століття дикими степами, де випа-Олекса Влизько
сались табуни татарських коней.
Тільки на короткий час у XIV ст.
вдалось було Литві за кн. Ольгер-
да добути доступ до Чорного мо-
ря.

З розвитком козащини в XVI ст.
починається знову сильний гін опа-
нувати береги Чорного моря, а в
зв'язку з цим розвиток козацької
фльоти. Козацькі фльотилі з чов-
нів-чайок, число яких в різні часи
доходило від 80 до 4000, наїзджали
на побережжя Криму (Кафа,
Евпаторія), Малої Азії (Синопа,
Трапезунт), гирла Дунаю та й са-
мий Царгород, стол. Туреччини.
Славні були морські походи по-
чатку XVII ст., а особливо за Пет-
ра Конашевича Сагайдачного. За
Богдана Хмельницького через йо-
го союз з татарами спинився роз-
виток української фльоти. Відно-
вився знову за Брюховецького, Са-
мойловича, Мазепи та кошових
Сірка й Гордієнка. Тоді знову ве-
лись майже щорічні походи на
Крим проти татар та на береги
Чорного моря за їх опанування.

По зруйнуванні гетьманщини й
січі запорожці не покидають воєн-
но-морського ремесла, але походи
проти татар і турків відбуваються
вже з наказу російського уряду.
Вони помагають Росії опанувати
береги Чорного моря при кінці
XVIII і з початком XIX ст. За цар-
ської Росії в XIX ст. згадки про

МАТРОСИ

Загартовані сонцем, вітрами,
Перепливши незнані світи,
Ми не маємо стежки і брами, —
До якої прийти.

Серце кинувши в шторми і штилі
Ми в обличчя плюєм сатані
І незрушно на тонни, на милі
Розраховуємо дні.

Наша зброя — гартований кортик,
Наші думи — морський бурецьвіт,
Наше серце — у чорному порті,
Де цвіте антрацит!

колишню самостійну українську
флоту маємо в назвах деяких ко-
раблів царської фльоти як: "Гай-
дамака", „Запорожець", „Куба-
нець", „Україна".

З упадком царської Росії в чор-
номорській фльотилі ожили знову
українські традиції. В 1917 р. май-
же на половині чорноморської
фльоти маяв український прапор.
В 1918 році морське міністерство
УНР оголосило закон про україн-
ську державну флоту з наказом
усій флоті піднести український
прапор, що ціла чорноморська
флота й виконала 29 квітня 1918
року. Чорне море стало україн-
ським морем, як колись за княжих
часів, а сильна воєнна флота май-
же 1.500.000 брт. була під україн-
ським прапором.

К.

ЮРІЙ ЯНОВСЬКИЙ

РОМАНТИКА МОРЯ

Густе повітря ночі. Де фальшборт,
там люльки дві горять, як жар печер.
Маяк зелений. Чорні тіні й порт.
Потроху море плеще. Плеще і тече.

О, чужовійний дим, туга моя!
Я хочу цілувати твій янтар!
Далекі чайки крильми прошумлять,
на небо вийде зоряний косар,

Та й падати-ме в море слід зорі,
та й падати-ме гомін голосів...
Пора й мені смоктати янтарі
пахучих мундштуків
чужих сторін.

ІВАН ФРАНКО

(У 36-ті роковини смерти)

28 травня минає 36 років з дня смерті найбільшого поета Західної України, визначного українського вченого, заслуженого громадянина та великого виховника цілого народу, а передусім молоді, І. Франка.

Вже на шкільній лавці в гімназії Франко виявив себе талановитим і дуже працьовитим юнаком. Він із молодечим запалом взявся до праці й у висліді дістав найкращі оцінки і признання вчителів.

Як студент університету вивчає тодішнє життя народу. Він бачить свій народ наймитом, що "в поті чола" працює на рідній не своїй землі; затурканого та битого злидніями селянина; фабричного робітника, з якого фабрика та копальня висотує рештки сил; невелику горстку малоосвіченої та національно-несвідомої інтелігенції, розбитої до того на два політичні табори, народовців і москвофілів.

І береться орати запустілий занедбаний переліг. Працює, як титан, 40 років серед злиднів, страждань, перешкод, недовір'я. А в цій титанічній праці просвічує йому, як маяк, одна велика ідея: **Ввести свій народ у народів вольне коло.** І для досягнення цієї мети з під його невтомного пера, ніби з животно-творчого джерела, появляються рік-річно плоди праці його великого духа й ума: оповідання, повісті, новелі, драми, сатири, чудові зразки різновидної лірики, поеми, а вслід за ними наукові розвідки, поважні і вдумливі студії над мовою, літературою, соціологією, іс-

торією, етнографією, фолкльором, а за ними цілою лавиною газетні та журнальні статті. В творах тих життя народу в минулому і сучасному, його лиха доля і страждання, його мрії і сподівання, туга за щастям і волею. Велетнем праці був Франко. Віщим духом охопив минуле, сучасне й прийдешнє.

Тридцять шість років минає з дня смерті **Каменяря** нашого національного поступу, "Мойсея", що вів нас до обітованої землі. А за той час на пісному колись перелозі нашої недавньої історії буйним колоссям виросла та правда, зерно якої засіяв Він — Франко. Виросла дужа, сильна **ідея Нації**, що, виплекана Шевченком і Франком, черговими етапами, кров'ю незчисленних жертв стоїть напередодні найвищого воплотіння.

Б. Т.

Максим Рильський

ФРАНКО

Син Яця-ковалю, Іван рудоволосий,
Рибалка і мудрець, поет і каменярь,
Не надився на блиск і на позверхній чар,
На Чайльд-Гарольдів плащ, на Лорелеї

коси.

Заглиблений у книг нових і давніх стоси,
Він слухав голоси з низин і з-понад хмар,
І хоч хитався він, та мав високий дар
Гніт ненавидіти і люд любити босий.
Дорога у житті самотньому тяжка;
Навколо — ворогів закрадливість лукава,
Панки, що "люблять Русь" для ласого
шматка...

Та ранив важко він беркута і удава,
І поміж нас живе ясна і чиста слава
Малого Мирона, великого Франка*).

*) Мирон — герой автобіографічного оповідання Франка. Цим самим іменем Франко підписував деякі свої праці. М. Р.

МАКСІМ БОГДАНОВІЧ — СПІВЕЦЬ БІЛОРУСІ

У травні ц.р. минає 35 років, як у одному з ялтинських санаторіїв помер від сухот видатний співець Білорусі — поет-лірик і поет-філософ Максим Богдановіч. Важка недуга не дала повністтю розквітнути творчому талантові Богдановіча (поет помер, ледве маючи 26 років), але й те, що він створив за короткий період своєї творчої діяльності, дає всі підстави зачислити його до найяскравіших постатей у білоруській поезії ХХ віку.

Народився М. Богдановіч в 1892 році в Менську, в родині білоруського етнографа й народовольця Адама Богдановіча. Шукання шматка хліба примусило його батька переїхати в Нижній Новгород, а звідти — у Ярославль. В цих великих російських містах, серед чужого оточення, жив і вчився молодий Богдановіч. Лише в 1916 році, закінчивши Ярославський ліцей і будучи вже признаним поетом, Богдановіч переїжджає в Менськ і, не зважаючи на хворобу, всецільо віддається літературній та громадській праці. Аж тоді, коли хвороба валить його з ніг, Богдановіч погоджується на прохання друзів і їде лікуватися в Крим. Але лікування не тривало довго...

За свого життя Богдановіч видав 1913 р. у Вільні лише одну збірку поезій "Вінок", але як письменник звернув на себе увагу не лише співвітчизнян, а й свідомішої частини українського та російського громадянства. В українській та російській пресі час-від-часу з'являлись переклади творів Богдановіча, цього справжнього майстра,

що виростає, як поет, поза етнографічні межі, створюючи речі загальнолюдського звучання.

Богдановіч з великою ретельністю ставився до літературної творчості, знаходячи в ній невичерпне джерело духової наснаги. Він всецільо жив у сфері створених ним образів, що були для нього втіхою, чудесним "фата моргана" до самої смерті. Коли помер, біля його ліжка була знайдена книжка "Вінок" з написом:

В палаті білій, де я вмираю
Над синім морем, поблизу бухти,
Я не самотній, я книгу маю
З друкарні пана Мартина Кухти.*

Білоруський критик Ант. Навіна так характеризує творчість М. Богдановіча:

"Краса його поезій не в силі, не в тім могутнім творчій розмаху, який виявляється, наприклад, у Купали, не в кольоритності образів природи, чим так чарує нас Колас. Богдановіч — поет півтонів. Свої фарби він бере з побляклих стародавніх тканин, з малюнків святих книг, писаних багато сотень років тому на пергаменті, із засохлих фарб рідних піль... Перед його очима проносяться прозорі, як коси місяця, веселі і мовчазні русалки, йому грає в бору лісовик, — і водяник, покритий одвічним ілом, веде з ним розмову..."

"В основу своєї гармонії Богдановіч поклав лад мінорний. Він грає на бе-молях. Це й зрозуміло: від малих років хворий на сухоти, знаючи, що смерть повсякчас стоїть за його плечима, Богдановіч не шукає в житті світла, ні радості, ні особистого щастя, а, навпаки, ніби замикається в собі, вслухається в музику своєї надзвичайно інтелігентної, багатой, чуйної душі і переливає цю музику в образи й слова. Звідси випливає і загальний тон поезії Богдановіча, який часами нагадує сум і тугу безсмертних творів Шопена."

*) В друкарні М. Кухти у Вільні було відбито "Вінок".

Можна було б багато писати про Богдановіча - поета і Богдановіча-людину. Це не були б дві окремі теми: як у своїй творчості, так і в особистому житті, М. Богдановіч був людиною великої культури, апологетом краси і досконалости. Вихований на кращих зразках світової літератури, він зумів досягти у своїх віршах такої плавкості й музичности, як ніхто з сучасних йому білоруських поетів. Але ця музикальність, що часами нагадує вірші Верлена або Едгара По, не була для Богдановіча самоціллю, як для деяких російських чи французьких символістів. Поезії Богдановіча однаково приступні й зрозумілі для інтелігенції і для простого люду. Опанувавши техніку класичних гекзамет-

рів, октав, сонетів, рондо і тріолетів, ставши майстром і вчителем форми, він вплив у неї свіжий національний зміст, створив речі неоднорідного значення.

Мотиви Богдановічевої поезії дуже близькі і зрозумілі українському народові, історична доля якого подібна до долі народу білоруського. Вшановуючи разом з білоруським громадянством пам'ять М. Богдановіча, містимо в українському перекладі два його твори — широковідому в Білорусі Погоню***) — зразок громадської лірики, та романс "Зірка Венера" — зразок інтимної лірики.

Нехай в 35-річчя смерті поета ці переклади будуть скромною квіткою на його могилу.

МАКСІМ БОГДАНОВІЧ

ПОГОНЯ

Тільки в серці тривожнім почую,
Як вітчизну оплакує плач, —
Гостру браму згадаю святую
І комонних, що ринуть навскач.

В білій піні колишуться коні,
Пориваються й тяжко хропуть.
Стародавню Кривицьку Погоню
Не спинити, не збити, не зігнути!

В далечінь переможно мчите ви,
Перед вами, за вами — віки.
О, за ким женетесь, як леви,
На які спішите ви шляхи?
Мо' вони, Білорусь понеслися
За Твоїми дітьми навздогін,
Що забули Тебе, відреклися,
Продали на жорстокий загин?

Бийте в серце їх, бийте мечами,
Не давайте чужинцям жити!
Хай почують, як серце ночами
За вітчизною скорбно болить...

Мати рідна! О, мати-країно,
Полонена ордою сваволь, —
Ти пробач, Ти прийми свого сина
І за Тебе умерти дозволь...

Все летять, пориваються коні,
Срібна збруя освітлює путь.
Стародавню Кривицьку Погоню
Не спинити, не збити, не зігнути!

Переклад Яра Славутича.

МАКСІМ БОГДАНОВІЧ

ЗІРКА ВЕНЕРА

Quand luira cette etoile un jour,
La plus belle et la plus lointaine,
Dites-lui qu'elle eut mon amour,
O derniers de la race humaine.

Sully Prudhomme.

Зірка Венера зійшла над горою,
Спомин далекий мені приніс:
Це ж і тоді, як зустрівся з тобою,
Зірка Венера зійшла.

З того часу я почав углядатись
В небо високе і зірку шукав.
Тихим коханням до тебе займатись
З того часу я почав.

Але від'їхати час мене кличе,
Певно вже доля недобра до нас!
Щиро кохав я тебе, чарівнице,
Але від'їхати час.

Буду в далекому краю журитись,
В серці любов затаївши мою.
Кожної ночі на зірку дивитись.
Буду в далекім краю.

Часом на неї поглянь у розстанні,
В ній ми зіллемо надії чекань...
Щоб на хвилинку воскресло кохання,
Часом на неї поглянь...

Переклад Б. Олександрова.

АНАТОЛЬ ГАЛАН

МАТИ

Від того часу, коли капітана Симона Лакізу попередили, що він, можливо, поїде до Угорщини, він кілька разів ходив "на особисту розмову" з начальником спецвідділу своєї частини, майором Тихомировим. Розмови були делікатні, майже дружні, такі от, як між товаришами по школі, але з різних кляс. Старший товариш цікавився дитинством Симона: де він ріс, звідки знає (це ж рідкість!) угорську мову, хто в нього з рідні живий, а хто вже мертвий?

Капітанові не було з чим критись. Народився він таки в Угорщині, від батька русина і матері мадярки, але трьох років, коли одгреміла перша світова війна, потрапив з родиною в советську Україну. Батько воював в Червоній Армії, загинув на фронті в ранзі комбрига. У Симона лишилась тепер тільки стара мати.

— А там, в Угорщині, нікого нема з рідні?

— Абсолютно нікого. Мати була круглою сиротою, а батько — незаконно роджений. Отже, крім матері, моєї бабки, ніхто його не визнавав.

Майор Тихомиров задоволений. Він так співчутливо слухає молодшого друга, весь час частує його чудовими цигарками, розповідає дещо зі свого життя.

І все ж таки кличе капітана вдруге, втретє, і сьогодні вчверте. Сьогодні, після гарячого потиску руки й звичайного частування цигарками "Перемога" (15 рублів паке-т) Тихомиров запитав:

— А як ви, товаришу капітане, дивитесь на українську справу?

— Себто? — не зрозумів Лакіза.

— Ну ось, є ще в нас (з іронією) так званий національно-свідомий елемент, якому не по дорозі з братерством народів...

— Я елемент советський, — сухо відказав капітан. — Адже у вас моя особиста армійська справа, і ви...

— Так, так, — запобігливо, з вибаченням перебив майор. — Знаю, все знаю. Ваше минуле і громадське і військове — бездоганне. Ордени дарма не дають, та й з орденами не кожного пошлемо в Угорщину. Це — моя цікавість, звичайна товариська цікавість. Я сам з походження українець...

Капітан витримав проникливо-вивчаючий погляд начальника, і, позіхнувши, сказав:

— Усе це мені байдуже. Коли б ви були греком чи індусом, у мене від того не зменшилася б до вас повага.

Тихомиров наче цілком переконаний і розчулений одночасно. Він знову тисне капітанові руку, бажає йому щасливої дороги в чужу країну, по-батьківському радить берегтися любовних спокус, бо ж советські дівчата безсумніву кращі від усіх чужинок... Потім раптово додає:

— Між іншим, лишіть мені точну адресу вашої матері. Може, треба буде їй колись допомогти...

— Не вірять, — подумав Лакіза. — Усе ж таки не вірять, хочуть мати заложницю...

Капітан дістав трьохднівну відпустку перед від'їздом і поїхав попрощатися з матір'ю. Старенька жила сама, як палець, отримуючи по чоловікові пенсію, що її, розрахованої на місяць, через дорожнечу вистачало, звичайно, на тиждень. Щедру решту додавав син.

Відбулася одвічна радість зустрічі рідних. Для матері 32-літній син лишився дитиною, недосвідченою в життєвих справах, такою, що потребує постійного піклування про себе.

— Не одружився ще, сину?

— Ні, мамо. Зачекаю...

— А чому?

Симон першого дня не хотів псувати матері настрій і мовчав про своє, неозначене терміном, службове відрядження.

— Бачите, я людина військова.

Хто знає, що може бути завтра. Принаймні, крім вас ніхто не плакатиме...

— Не дай Боже! — зідхнула мати. — Я молилася за тебе, мій дорогий, щодня, і милосердний Господь урятував тебе в цій страшній війні.

Капітан мовчить. Бог? Можливо. Бог його матері. Вона зберегла його в своїй душі, а душа молодій советської людини, на жаль, не має того сяйва сяйв...

Життя взагалі химерне. Перед війною паплюжили релігію й церкви зривали динамітом. У війну, де була змога, церкви реставрували й дозволили молитись. Після війни знову взяли релігію на приціл.

Капітан Лакіза зрештою не черствий матеріаліст. Він користався, як військовий, своїми привілеями, діставав із “закритого розподільника” за дуже дешеву ціну різний крам і харч, але з боєм спостерігав картопляні, гасові, взуттєві й інші черги. І думав:

— Нічого не змінилося, нічого. Тільки що на кожному кроці жебраки-каліки з колишніх вояків, “сталінські пенсіонери”, як їх пошепки називають.

Проте капітан заспокоював себе.

— Мусить покращати! Країна зализує рани. Спочатку відбудується, потім візьметься за інше.

І виконував свої обов'язки ретельно, чітко, як належить офіцерові переможної армії.

Другого дня Симон не втерпів.

— Мамусю, — сказав він, — я не хотів учора зразу бахнути... Я їду, і — далеко.

— Куди? — зблідла мати.

— На вашу й на мою батьківщину...

Симон чекав, що мати почне плакати й приготувався до заспокоєнь, але стара якось дивно проясніла на обличчі.

— Маєш щастя, сину...

І раптом заговорила по-угорському.

— Настала пора, настала. Боюсь, щоб хтось не почув. Замкни двері. Зараз знайду, почекай тро-

хи...

І вийняла зі скрині стару якусь книгу, ножем розтяла тверду обгортку на ній, дістала пожовклий брудний аркушик паперу.

— Симоне! — продовжувала урочисто, — твій батько за місяць до смерти передав мені цей лист через свого вірного ординаря. Тут зазначено: “Віддай синові, коли він стане на порозі волі, але не раніше”. — На, читай!

Схвильований, узяв капітан папір, що понад двадцять п'ять років пролежав у схованці, і вп'явся в нього очима. Там твердим почерком було написано:

“Дорогий сину! Я пішов воювати до червоних лише тому, що сподівався волі для мого народу. Тепер бачу, що тої волі не буде. І воюю я не за свій народ, а за панування над ним народу московського. Назад мені дороги нема. А коли б була, коли б міг я забрати тебе з мамою, я б утік. Тікай, сину, тікай з цього царства теперішнього і майбутнього прокляття. І повертайся з відгостреним мечем, щоб бити банду, яка мене обдурила”.

Капітан занімів. Батько... герой громадянської війни... так думав?

А мати говорила тихо й ласкаво:

— На мене не зважай, любий. Мені жити недовго. Своєю смертю помру, чи не своєю — однаково. А ти, може, щось зробиш. Ти сміливий, як він, небіжчик. Я благословлю твою зраду матірним благословенням і ніколи не докорятиму, що ти лишив мене. Їдь і не вертайся!

Капітан з півгодини сидів мовчки. Цілий вихор думок кружляв у його голові. Власне, що він бачив доброго в цьому “царстві теперішнього і майбутнього прокляття”? Поки він виріс, тяжко працювала мати. Далі почав працювати він — як віл, як каторжник, прив'язаний ланцюгом до одного місця. І — вічні злидні, недоїдання, непевність завтрашнього дня. Тільки війна його виручила. Він скінчив шостимісячну школу старшин і пішов на фронт. Смерти не боявся. Ви-

падком учнів. Тепер живе. А мільйони гинуть, животіють у бруді, в постійному страху, щоб не опинитись перед людиною, подібною до майора Тихомирова, бо з ними, з тією сірою масою, розмова інакша. А скоро ж загориться повітря

знову. І він віддасть своє життя за тих, що знівечили життя мільйонів?

Капітан підвівся, підійшов до матері і міцно її поцілував.

Вони зрозуміли одне одного.

МАРК ТВЕН

ІСТОРІЯ ВЕЛИКОЇ ЛЮДИНИ

Я мав щастя бути на гучному бенкеті, що його влаштували на честь одного з найвидатніших полководців нашого часу. Кожен знає й називає ім'я славетної людини, тим більше що її слава під час кримської війни примусила побліднути зорі. Я сидів не занадто далеко від того, хто в кожній рисці свого ества зраджував геніяльність і велич.

При видовищі полководця, вдекорованого найвищими орденами, що я йому з зрозумілих причин відразу дам ім'я Скоресбі, моє серце почало стискатись частіше. Тим більше я був здивований, коли мій сусід за столом, старий офіцер, раптом сказав, показуючи на всіма шанованого маршала: "Дискретно кажучи, цей Скоресбі — безприкладний дурень!" Після того, як улігся мій переляк, я запитав офіцера, як він може таким нечуваним способом неславити людину, геніальних героїчних учинків якої по-вен весь світ. Після цього він розказав мені історію життя маршала, що я її подаю нижче.

Кілька десятиліть тому я був викладачем у військовій школі у В. — так оповідав офіцер. До моїх учнів належав також сьогодиншній маршал Скоресбі, що зумів викликати моє співчуття тим, що був утіленням страшенної глупоти. Я пророкував йому, що він ганебно провалиться на офіцерських екзаменах. Щоб зм'якшити тягар наступної певної, як смерть, поразки, я тим часом взяв його під свій нагляд і в поті чола свого набивав цю солом'яну голову десятком примітивних відповідей на найпри-

митивніші іспитні питання. І сталося те, що мені й не снилося. Скоресбі блискучо витримав надзвичайно суворі іспити, тим часом як мої найрозумніші учні провалилися. І чому витримав Скоресбі, чому в додаток до того одержав ще й відзначення? Бо його питали якраз про ті жалюгідні дріб'язки, що їх я втовк йому в голову.

На якийсь час я втратив потім Скоресбі з овиду, але під час кримської війни я мимохіть довідався, що його авансом підвищили до ранги капітана. Мене опанував величезний неспокій, і я просив негайно відкомандирувати мене до його полку, дорікаючи собі, що лише на тебе впаде відповідальність, коли через цього Скоресбі батьківщина опиниться в небезпеці — цього Скоресбі, що, не зважаючи на свою недоумкуватість, легко одержав підвищення, що його наші найкращі офіцери мусять чекати впродовж половини свого життя.

Прибувши на арену військових дій, я відразу побачив, що Скоресбі ані на йоту не став розумнішим і досконалішим. Він, їй-бо, робив помилку за помилкою. А тим часом його шефи вважали кожную його найбільшу глупоту за його найгеніальніше об'явлення. І він піднімався з шабля на щабель. Коли кримська війна досягла свого кульмінаційного пункту, він командував полком. Тоді справді було гаряче. Наш фронт почав хитатися. Якщо тепер зробити помилку — ми пропали, бо наш полк, яким командував Скоресбі, займав одну з найважливіших позицій фронту.

Коли ситуація стала надзвичайно критичною, що Ви думаєте, що тут зробив Скоресбі — цей жаклиивий дурень? Він сконцентрував полк і наказав зайняти позицію на горбі, що був недалеко від поля бою.

Я гадав, що мене чорти візьмуть. Наслідком цього може, ні, мусить настати цілковите заламання нашого фронту. Але як свого часу на іспитах, так і тепер, сталося нечуване. На тому горбі відпочивала комплектна російська армія, що про її існування не міг ніхто нічого підозрівати. І що ж сталося? Цілком знищено наш уже й без того тяжко побитий полк? Ні! Якраз навпаки. Побачивши нас, озброєні до зубів росіяни подумали, що неможливо, щоб один-єдиний полк лаштувався до атаки. Певно — такий зробили вони висновок, — їхню військову хитрість викрито, і вся армія готується звести її нанівець. Коротко кажучи, побачивши нас, росіяни стрімголов кинулися тікати і в дикому розгартіяхні скотилися вниз з висоти на

бойове поле, де порушили російський боевий порядок і викликали найбільше замішання. Так з певністю очікувана поразка перетворилася на блискучу перемогу наших прапорів.

Маршал Кенроберт, найвищий командувач, наказав потім негайно покликати до нього Скоресбі і, не стримуючи рясних сліз замилювання, затис його в своїх обіймах, мов батько, і почепив йому на груди найвищі ордени.

А таємниця цього успіху? Цей успіх Скоресбі, як і всі його героїчні вчинки, був насправді чистою помилкою. Він просто переплутав праве з лівим. Йому дивізія якраз дала наказ відступити, щоб посилити загрожене праве крило. Замість цього він повернув на гору ліворуч.

Це історія цього маршала, що його вчинки прославляються в усіх хрестоматіях; це історія людини, що в цілковитому розумінні слова завжди мала більше щастя, ніж розуму.

(Перекл. — ін)

ОЛ. ГРАБЕНКО

УТРАЧЕНА МРІЯ

— І Ви справді були так захоплені цими творами? — Він дивився на маленьку постать співрозмовниці веселими напів-прижмуреними очима крізь скельця пенсне і здавалось, що це не очі, а скельця випромінювали посмішку...

— Справді. Про Вас я багато чула. Це було ще в ті тяжкі дні, коли небо дихало смертю, а на костях старої Європи гарцювали новітні варвари. Ви ці дні певно добре знаєте... Я була тоді в невеличкому місті на Шлезьку, в шпиталі для ранених. Десь далеко на сході були мої рідні, але нас роз'єднала вогниста смуга фронту. Я не знала, чи побачу їх знову, чи не загину в пекельному хаосі буднів. Та над цим якось мало думала... На очах умирали щоденно десятки людей, і моя особиста трагедія була тільки кволою тінню вселюдського горя. В

цій жорстокій военній бурі притупилась моя вразливість, зааніміла душа, я спокійно дивилась на смерть і каліцтво, байдуже слухала ревіння сирен над головою (що ж, умерти колись прийдеться!) і по-справжньому боялась тільки одного — самотності...

Підвела голову і вперше глянула в очі розмовникові. В тому погляді він побачив відблиск смутку, таємного жалю за чимось далеким і марно втраченим. Такий погляд був у його сестри та ще, може, в одного, рано померлого на засланні друга. Зробив знак говорити далі.

— І самотність прийшла до мене. Непомітно підкралась пусткою і звилась біля серця вужем.

В тому місті українців було небагато, і я мала лише двох друзів: хлопця-студента з Києва і дівчину — молоду співачку з Перемишля. По людській щоденній праці вони прихо-

дили до мене, і в короткі вечірні години ми ділились своїми думками, спогадами, читали книжки і газети. Студент філології був, як виявилось, ваш земляк і палкий прихильник. Він багато говорив мені про вас, а одного разу приніс твори, і я довго сиділа в той вечір над дрібними рядками новель, упивалась їх тяжким чаром і багато-багато думала...

Уявляла: який ви? Молодий, чи літній, стрункий, чи кремезний, блондин, чи брунет, лагідний, чи суворий?.. З тих дрібненьких петітних рядків я ви-чаровувала в уяві ваш образ, і хоч зовні він був туманний, мов повитий серпанком незнаности, мені все ж здавалось, що я давно вас знаю, що я навіть десь бачила вас, тільки забула де...

Ви так гарно писали про душу людини, про віру в неї. Серед жахів цієї війни, серед шалу вселюдської ненависти, ваше слово було, як подув весняного вітру на пожарищі. Так, принаймні, мені здавалось. І я не раз подивлялася ваше вміння спостерігати, відчувати найтонші нюанси людського настрою...

..Говорила справді схвильовано. Він задумливо взяв цигарку, покрутив її в тонких пальцях і запалив. Тепла усмішка в скельцях пенсне погасла. Між бровами з'явилась досадлива зморшка.

— Потім друзі від'їхали і я лишилась одна. Потягнулись нестерпні, безрадісно-сірі будні. Але в мене було два світи: світ важкої марудної праці в чужинців і світ власних фантазій. Скільки я передумала в ті безпросвітньо-похмурі ночі! Скільки разів я нишком плакала від пекучої туги за рідними й друзями, за ясними ланами Поділля! Мої дні огорнула безлика самотність, і тільки в блакитному томику ваших творів, що постійно лежав у мене під подушкою, я знаходила спокій і втіху.

Не глуміться з моєї наївности! Я признаюсь вам щиро, що в ті чорні сумні вечори я не раз розмовляла з вами. Це було, розуміється, тільки в уяві. Відчинялись низенькі двері моєї кімнати і заходили ви — такий рідний, ласкавий, чуйний... Легко сідали на краю мого ліжка, брали мою руку

в свою і щось говорили. Я опускала повіки й слухала. І тоді м'ярко звучали ваші слова, добре знані мені з ваших творів...

Так було вечорами, а вдень — грубі вигуки чужою мовою, стогін хворих і рев літаків. З нетерпінням чекала вечора, — щоб замкнутися в своїй кімнаті, почитати нову газету й помріяти.

Одного дня я довідалася з газет, що ви у Відні, що виступали там з великим успіхом перед численною аудиторією. Як заздрила я тим щасливим землякам, що мали змогу вас слухати! Яким сірим, нестерпно-нудним зробився мені в той день шпиталь з чужинцями, які не тільки не розуміли й не могли розуміти мене, а ще й глумились над моєю мовою!

А між тим наближався фронт. Був глибокий прорив на сході і наш шпиталь мусів евакуюватися вглиб запілля. Нам наказали готуватися до виїзду... куди б ви думали? — у Відень! Боже, як радісно забилося моє серце від цієї звістки! Адже я мала у Відні кількох знайомих, які напевно допоможуть мені вирватися з кігтів чужого Вермахт'у, а до того ж — у Відні я могла б зустріти вас!

...Западали вечірні сутінки. Крізь мережані шиби готичних вікон синіло широке озеро. Десь тужила самотня чайка, і її різкий гортанний крик відбивався луною від прибережних скель. Оповідачка змовкла, наче б відчула якусь незручність, і хвилину дивилась на кольорові шиби стрільчастих вікон, мов шукала там ввірвану нитку розмови.

— І що?

В його голосі раптом відчула ніби втому, ніби іронію. Це примусило її злегка насторожитись. Але глянула в скельця пенсне і побачила там увагу.

— І в Відні я вас зустріла. Не ходила ніде шукати, але трапився звичайний збіг обставин. Мій земляк, а ваш добрий знайомий Н. запросив мене до опери. Йшла, здається, "Флорія Тоска". У сусідній з нашою ложі сиділи дві гарні молоді жінки і якийсь чоловічина в ясному одязі. Він був зовсім байдужий до того, що відбувалось на сцені, цілий час розмовляв з жінками, сміявся і взагалі повадився

дивовижно. Я мимоволі звернула на нього увагу і несподівано почула кілька слів, сказаних ним по-українському. Це збудило мою цікавість, і я звернулася з запитанням до свого колеги. Він засміявся, сказав, що "то цікава, але дивна людина" і назвав мені ваше прізвище...

Від несподіванки в мене похололо в грудях. То це він, той психолог і мрійник! Але ж як він поводить! Я дивилась на вас і думала, що вам бракувало трохи поважності. Не знала взагалі, що думати...

По двох днях випадково зустріла вас знову. Ви сиділи на лаві в міському парку і кінцем масивної різьбленої палиці щось малювали на піщаній доріжці. Вітер грався пасмами вашого волосся, а мерехтливі світлотіні пробігали по вітті кленів. Ви видались мені дивно простим. Десь відразу затерлось враження від того вечора в театрі, і мені так хотілось підійти, привітати вас, почути ваш голос. Але мене чомусь опанувала непереможна ніяковість, я навіть прискорила крок, щоб скорше пройти біля того місця, де ви сиділи, наче боялась, що ви все знаєте, і тільки ждете нагоди, щоб зловити мене на збиточному вчинку.

Більше ми не зустрічались, але я довго думала про вас, про нашу зустріч, про химерність людської вдачі... Потім усе пішло дивно швидко. З тріском рухнув могутній Райх, ця модерна тюрма народів. Вихри нової дійсності розвіяли нас по цілій Європі, і я довго нічого не знала не тільки про вас, а й про моїх ближче знайомих друзів. Потім все з плином часу оформилось, уляглися перші переломові грози і люди почали шукати один одного. Творились збірні українські колонії, і в одній з них, після цілого ряду не дуже цікавих пригод, опинилась і я.

І тут знову почула про вас. На одному літературному диспуті хтось згадав ваше ім'я. Я дізналась, що ви живете поблизу, і ця думка мене й потішала, й чомусь бентежила. Хотілося знову побачити вас, але якось не могла наважитись на відвідини. І тільки після того, як я прочитала передрукований на машинці рукопис вашого нового твору, почуття пододало ніяко-

вість. Я вирішила вас відвідати, висловити вам свою симпатію, подив, повагу, розказати про довгі сумні вечори в шпиталі, про все те, чим так довго жила в чужині...

Не сумніваюся в тому, що ви зрозумієте мене, як слід. Не соромлюся своєї сповіді. Такий тонкий знавець людини та її почувань, ви не потрактуєте мене, як шукачку цікавих вражень. Я цілком щиро дивлюсь вам у вічі і говорю все це з довір'ям — як синові тієї ж землі, що й я, як моему новому, але вже давно знаному приятелеві...

...У кімнаті запала мовчанка. Він устав, підійшов до вікна і якийсь час мовчки дивився у вечірнє тирольське небо, офарбоване кров'ю заходу. Рівно стукав стінний годинник, відбиваючи частки вічності... З напіврозхилених дверець книжкової шафи тьмяно всміхалися тиснені золотом назви книжок у чужій мові. Це був храм його мрій і творчості.

Обернувся й почав говорити. Спершу тихо, немов зажурено, а згодом твердіше, з нотками гіркого гумору в голосі. Очі його були злегка примружені, з прихованими у глибині іскрами, і дивились кудись в далечінь, повз її обличчя.

— Так, я справді зрозумів вас добре, і ви ні трохи не потребуєте вносити ще якісь додаткові пояснення про мету ваших відвідин. Я знав, що ви скінчите вашу розповідь саме так, і мені було трохи прикро. Бо ту гарну, виплекану вашим бажанням і уявою мрію, я мушу значно спростити. Роблю це не без відчуття гіркоти, але за вашу щирість було б нечесно платити нещирістю. Я знаю, що це буде для вас — втрата мрії. Але кожен правдивий письменник мусить бути не раз хірургом.

Це правда, що я навчився слухати таємний голос людського серця, проникати в глибокі нетрі душі, вичувати найтонші нюанси людського настрою і почуття. Та й не тільки людського. Я навчився розуміти первісну мову лісів і рік, степів і гірських полонин. Умів знайти їх безсмертну прадавню душу і сказати про неї в творі. Однак, це було гірке вміння. Задля нього я зрікся світлої безтурботної юнос-

ти, пошматував свою душу найглибшим самоаналізом, бо для доброго знання інших хотів спершу пізнати самого себе. Я до всього підходив зі скальпелем. Ще не встигла розквітнути в серці якась тепла юнацька мрія, як я холодно рвав її з коренем, витягав під лупу аналізу і дивився, яка вона... І так довго мордував її своїм дослідженням, поки крига скептицизму і холодної логіки не вбивала її цілком...

Тоді довго тужив за мрією. Воскресав її знову в пам'яті, щоб знову краяти ножами сумніву. Це була якась дивна хвороба. Так поволі спустошив душу і на тих попелищах уже не міг зростити нічого.

Тоді став приглядатися до інших. Прокрадався в їхні душі, заглядав у найінтимніші закутки, спостерігав і слухав, а пожадлива пам'ять усе це фіксувала в таємній книзі. Їй це може колись придатись... І так, може мимо своєї волі, я став скарбником людських почуттів.

Бачив світанки людської радості і її темний, понурий захід, бачив іскорки сміху в людських очах і пекучі перлини сліз... Світлі марева щастя в житті чергувалися з холодними тінями горя. Цих останніх я бачив більше. Та до всього підходив зі спокійним поглядом об'єктивного спостерігача-дослідника, якого цікавить тільки психологічна сторона явища.

Нераз мені здавалося, що я десь загубив своє серце. У грудях звив кубло якийсь хитрий стоокий демон. Він водив мене між людей, заставляв з невтомною впертістю порпатись у їхніх душах, викрадати таємні скарби і приносити їх у жертву його ненаситній цікавості. І я довго ходив між людей незрозумілим і важким диваком. Але й цього йому було мало. Він нераз заставляв мене замкнутися в хаті і поглинати гори книжок, щоб знайти в них те, чого не зміг відшукати в людях. І я в довгі самотні ночі до світанку сидів над книгами, а мій демон шептав:

“Книги — морська глибина.
Хто в ній пірне аж до дна,
Той хоч і труду мав досить, —
Дивнії перли виносить”...
Так, з тієї глибини я справді виніс

чимало коштовних перлів. А що всякі коштовні речі рідкісні і їх марно не кидають де попало, то і я став боятись загубити їх в бруді життя. Я таємно втішався ними, але став невимовно скупий і заздрісний. Не хотів бути ширим ні з ким і з вирахованою байдужістю закрив дверці до свого “я”. Не хотів співчувати нікому. Лише зрідка, як залізні лещата самотності надто міцно стискали серце, я брав папір і писав. З почуттям отруйно-солодкої муки виривав з книги пам'яті цілі сторінки, вибирав найсвітліші образи. Убирав їх у коштовні шати, звеличував, сміявся і плакав з ними. І тоді мені здавалось, що хтось великий і незнаний владно натягнув у моїх грудях співучу струну, і вона легко й пружно тремтить...

...Він на хвилину замовк і глянув на свою співбесідницю. Тіні легкого смутку лягли на її тонкому профілі. За вікном знову тужно заскиглила чайка, наче слала прощальний привіт заходячому сонцю. Він почав говорити знову:

— Так я став диваком і химерою. Говорили, що це — від таланту, але це було просто від сірости буднів, від почуття самотності серед людей і важкого вміння бути думкою десь поза дійсністю. Люди раділи, сумували, творили замки для хвилевої втіхи, ліпили хатніх і суспільних божків, щоб потім повалити їх в порошок і шукати нових. Я дивився на все байдуже. Бо я знав наперед кожен рух цих метких мурашок, кожную заповітну стежку їхньої логіки й настрою.

Так я говорю вперше — і радий, що говорю з вами. Ваша сповідь злегка торкнула ту струну, що часами звучить у моїх грудях. Але ви — тільки новий мотив для неї. Може навіть не зовсім новий, а лише виразніший і милозвучніший за попередні. І хоч я певно роблю вам прикрість, все ж мушу сказати, що найкраще про вас вже знаю, а реально для мене ви зовсім далека й нецікава, як і десятки інших, що вже відчували марну пустку моєї душі й відійшли. Я вам дуже і дуже вдячний за довір'я!.. Вибачайте мені за щирість...

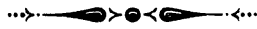
...Він поглянув у світлі очі розмовниці і побачив у них краплини сліз.

Щось ледь чутно озвалось в душі, але все те здушила твереза увага пам'яті. Знову скельця пенсне випромінювали посмішку. Він запалив нову цигарку, і крізь пахучий синюватий димок дивився на маленьку постать своєї гості.

Вона встала і, ледве стримуючи ридання, що підступили до горла, пішла до дверей. Почувала болючу пустку в грудях, звідки байдужим і нещадним хірургом було вирвано квітку так пишно розквітлої мрії. Він не спинив її, не втішив... Знав, що цим тільки збільшив би біль її серця і прорвав би зачату ридань...

Глухо стукнули вихідні двері, наче вдарили його невидимим обухом по голові. Підійшов до вікна і крізь м'які

вечірні сутінки дивився на рівну доріжку парку. Тут проходила щойно вона. Не вона, а лише його мрія. Он на вогкому ґрунті доріжки ще лишились маленькі сліди її ніг... Що тепер вона думає, одинока? Чи побачить він її ще колись знову? Рій вечірніх думок кружляв у його уяві, огортався цигарковим димом і зникав десь у нетрях пам'яті... На хвилину заплющив очі і побачив себе за працею. Швидко бігало його перо по чистих аркушах паперу, мережило химерні візерунки літер, а в уяві світилась — Мрія. І були в неї світлі очі з іскринами сліз, невеличка дівоча постать, а уста вимовляли слова щойно чутого ним признання.

А. ЧАЙКОВСЬКИЙ — УЛЮБЛЕНИЙ ПИСЬМЕННИК НАШОЇ МОЛОДІ

16 травня ц. р. минає 95-та річниця з дня народження найпопулярнішого по руч Кашенка і трохи незаслужено забутого в новіших часах письменника української молоді Андрія Чайковського. Можна

сміливо сказати, що все своє творче життя А. Чайковський присвятив боротьбі за душу української молоді, за виховання її на національно свідомих громадян нашої батьківщини. Такі його твори, як "За сестрою", "На уходах", "Віддячився", "З татарської неволі", "Одарка", "Побратими", "До слави", "Сонце заходить", "Полковник Кричевський" "Сагайдачний" та інші користувалися, особливо на західно-українських землях, звідки письменник родом, великою популярністю й на них виховалося не одне покоління нашої молоді.

Козацькі часи, гетьманщина, Запоріжжя, боротьба українського

народу зі своїми історичними воєнними, героїчними ділами наших козацьких предків — ось що було темами цікаво задуманих і одночасно легких для читання творів Чайковського. Літературна спадщина його вийнято багата. Крім згаданих вище головних творів на історичні теми, А. Чайковський залишив багато творів побутового характеру, як напр. — "В чужім гнізді", "З ласки родини", "Малолітній", "Панич", "За чужі гріхи", "Четверта заповідь" та ін.

Знайомство з Іваном Франком мало корисний вплив на творчість Чайковського, давало йому ще більше духової снаги для праці на користь свого народу. В грудні 1928 року українське громадянство відзначало 40-літній ювілей літературної діяльності Чайковського, з нагоди чого письменник одержав різні подарунки від прихильників свого таланту.

Але найбільшим дарунком, як зазначив письменник, були для нього виступи молоді, тієї любої його серцю української молоді, для виховання якої він присвятив свої роки й свій талант.

Т. Д.

УЛАС САМЧУК

БІЙ ЗА КНИГУ

...я здав до книгарні 80 примірників і за цілий рік продано... 8 примірників.

Д. Дорошенко.

...Це буде коло 80 тисяч родин, а з них тільки 3% купить на рік одну книгу.

І. Киріак. (3 листів).

Відколи ми грамотні і відколи появилась наша преса і наша книжка, ми постійно і безперерви натикаємось на такі ось заклики: "Читайте нашу газету! Передплатуйте нашу газету!" "Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта, це сила". Це триває десятиліття, ось скоро століття і не дивлячись на все "тільки 3% купить за рік одну книгу".

Явище більш ніж дивне. Пам'ятаю рекляму мила фірми "Шіхт": "Відсоток читання книжок, свідчить про культуру людини, відсоток вживання мила — про її чистоту". Не знаю, чи це правда, знаю лише, що ніхто так не обурюється, коли його обізвати некультурним, як саме наша людина. Пишемо великі, довгі статті про нашу культуру, силоміць переконуємо всіх і все, які то ми великі та важні, але наші газети аж хрипнуть від крику, закликаючи своїх культурних земляків читати їх, а наші письменники та видавці тільки й мають журу, як то написану книгу видати, а головне, як її продати. А коли зробити спробу та обійти наших людей, навіть тих грамотних, що мають титули, або що готуються на вождів нації і запитати їх, що саме вони читали, ми одержимо досить погану картину. Переважно ті люди мали і мають найменше стосунків саме з книжкою, очевидно надіючись завжди "на свої власні" сили і не бажаючи у "сусіда позичати розуму". І тому саме, коли англієць чи німець пише про „Занепад Європи", або про "Проблеми проводу" у нього виростає з цього пара томів на кількасотень сторін, ми ж най-

охотніше "рішаємо" подібні проблеми у газетних статтях на двох шпальтах.

Про ці речі можна всіляко думати. Можна гніватись, можна переживати і боліти, а можна і махнути рукою, одно лиш абсолютно певне, що з такими поняттями речей і з такими запотребуваннями духової сили людина ніяк не може бути вистарчальною, навіть коли вона буде зватись українцем. Ніяк і ніколи! Доказувати самим собі, що книга це освіта, доказувати, що її треба читати, доказувати, що без книги не можна... Доказувати, що література — це необхідна і конечна справа, без якої ми не можемо бути народом, доказувати, що потрібні видавництва, доказувати, що без науки ми не підемо вперед і доказувати це кому? Мені, вам, нашим близьким і нашим знайомим — всім нашим людям, тим, що вже перестали бути "неграмотними", що носять пишні краватки і мають у банках пухкі конта? Чи таке заняття не повинно вже нарешті нам набриднути і чи не ображає воно нашої амбіції бути якраз "культурним народом"?

Але, очевидно, тут є "дві великі", як казав жид, різниці. Зватись культурним одно — бути культурним друге. Наша людина так сильно переладована справами, що власна наука її аж ніяк неохочить. Найкраще піти, бувало, у Німеччині туди, де мешкають наші студенти. Велика, напричуд брудна і неупорядкована кімната. Ніде ніякої книжки. Зате під кожною ковдрою карти або предмети спекуляції. І єдине, що вивозить тих майбутніх "інтелігентів", це безліч з паперу, розвішаних на стінах, емблем їх патріотизму. Трапляються, розуміється, винятки, але вони якраз і стверджують правило.

Само собою ті люди ціле своє життя "не матимуть часу" читати, само собою ті люди будуть собі і іншим "доказувати", що вони культурні і, само собою, їм ніхто не

повірить. А наші газети і наші видавництва і далі будуть розпачливо закликати їх “читати” та передплачувати... А наші бібліотеки і далі складатимуться з самих брошурок, а наші проблеми і далі рішатимуться у газетних статтях. І далі рецептою нашої сили будуть наші м’язи, і далі ми всіх на світі закидаємо шапками. Політики наші й далі будуть “кожний сам по собі” надіятись “на свої власні сили” і надалі триватиме хронічний хаос мислення й діяння. Бо ж звідки візьмемо потужність творчого мислення, як відчуємо почуття міри і почуття великого стилю? Всі ті добрі і потрібні речі є в книгах. У великих, грубих і “нудних” книгах. Там вони є і звідти їх треба взяти. Але ж наша славна, культурна, всезнаюча і дуже переобтяжена справами людина не хоче книги. Вона не хоче її органічно. Ні вона, ні її батько, ні її дід, ні її прадід ніхто з них не мали діла з книгою. А як може порушити ту славетну традицію нащадок тих славних прадідів? Це ніяк не можливо. Ні! Це ніяк не можливо!

Любимо зсилатися, що, мовляв, “тепер настав такий світ” і що “у інших народів також не краще”. Не відчуваємо навіть сорому при таких вимовках. По-перше, що у нас був завжди “такий світ”, а по-друге, “у інших” далеко не так. Зайдіть лише в бібліотеку будь-якого американського провінційного міста. Цебто до бібліотеки країни, де ніби найменше читають. І ви побачите: по-перше, яка це бібліотека, по-друге, що там є більше ніж треба таких, що чита-

ють. Розуміється, там немає отієї юрби, що вештається по вулицях та ресторанах, жуючи гуму, але та юрба не належить до народу творчого. Зате в американській бібліотеці повно людей, що шукають, що винаходять, що творять. До того кожна культурна американська людина має приватні бібліотеки, куди кращі, ніж наші публичні. Культура американської книги напричуд висока і стиль американського думання далеко не такий простий, як це думається нашому мудрецеві, що ледве розуміє саме слово стиль.

Розуміється, що такі речі тяжко організувати з дня на день. У людини, що органічно далека від сприймання вищих форм культурного буття на землі, не можна викликати цього чуда одною чи двома статтями. Для цього потрібна тривала і вперта свідомість, для цього потрібно сили волі і для цього потрібно свого роду переродження самої суті людини. І мусимо самі собі з величезною щирістю та одвертістю сказати: поки такого переродження не наступить, доти ми не підемо вперед. Не може нам ніяка фізична сила. Міт фізичної сили найпростіший і найдешевший. Розум, а за ним, як хочете, дух — були і будуть основними двигунами кожних м’язів. Ніякі армії не постануть без культурної організуючої і творчої сили. Ніякі уряди не покерують без більшого, досконалішого людського інтелекту. А такий треба шукати в книзі. Так! У книзі! Там, де він має справжнє місце.

ПОМЕР КНУТ ГАМСУН

19 лютого ц.р. помер видатний норвезький письменник, лауреат нобелівської премії, Кнут Гамсун. Життя Гамсуна було бурхливе й багате на несподіванки. В своїй молодості він працював фермерським робітником у Каліфорнії, чистієм черевиків, кельнером, кондуктором трамваю, вчителем, проповідником і звичайним робітником-бродягою. Розквіт небуденно-

го літературного таланту Гамсуна припадає на кінець XIX-го й першу чверть XX-го віку. Індивідуальність людини, з усіма відтінками її духового життя, стоїть у центрі мистецького зацікавлення Гамсуна.

Хоч сам він вийшов з бідного селянського роду, а свою молодість провів у нужденних обставинах, проте, в літературній творчості був радше

романтиком, ніж реалістом. Автобіографічна повість "Голод", надрукована в 1890 році й перекладена на багато чужих мов, зробила Гамсуна відомим письменником. Великий епічний твір "Благословення землі" приніс йому нагороду Нобеля за 1920 рік і славу одного з найбільших світових письменників. В цьому романі Гамсун співає гімн землі-матері, що кормить, лікує й хоронить людину, яка живе на ній і підлягає її законам. Про себе він говорив: "Усім своїм корінням я в землі та в лісі. В місті живу штучним та химерним життям кав'ярень. Але сам я належу землі". Кнут Гамсун мав вплив на творчість й деяких українських письменників. Багато творів Гамсуна перекладено на

українську мову ("Голод", "Вікторія", "Пан", "Волоцюги" й інші).

Останній його твір вийшов 1940 року, коли німці зайняли Норвегію. Як це часто буває, геніальний письменник виявився поганим політиком.

Тільки старість та давні заслуги охоронили Гамсуна від кари смерті, коли в 1945 році звільнена від німецької окупації Норвегія судила своїх нацистів і співробітників пронимецького режиму Квіслінга.

Преса США, де довший час перебував Гамсун, назвала його великим сином Півночі, а рідна, норвезька — обійшла його смерть мовчанкою.

Кнут Гамсун дожив до глибокої старості й помер на 92 році життя.

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ФІЛЬМУ

В роках 1925-26 в Києві постала перша українська кіностудія з назвою "Українфільм". Вже перші вироби цієї студії, як "Тарас Трясило", "Микола Джеря", "Т. Шевченко", "Кармелюк" та інші своїми назвами говорять, які теми тоді були найпопулярнішими в "Українфільмі". Проте це були лише початки. Цілковитого розгону український екран набрав у 1927-28 рр., коли О. Довженко поставив свої найкращі твори — "Іван", "Земля", а згодом "Арсенал".

Пригодницька історія Довженка "Портфель дипкур'єра" дістався й на європейські екрани. Марка "Українфільм" стала відомою далеко поза межами України, і продукція з цією маркою успішно світилась поруч найкращих голлівудських містерій.

Перед 30-ми роками в студію запливли свіжі, молодші сили і принесли з собою подув бунтівничої молодости. Українським фільмом зацікавились Гр. Косинка, Арк. Любченко і zdeгенерований сьогодні О. Корнійчук. Сценарії їхнього пера ще більше спричинилися до розквіту студії. Тоді ж було зроблено мабуть один з найкращих фільмів періоду німого кіно, а саме "Нічний візник" — з Бучмою в головній ролі.

В 1931 році звук долинув у СРСР. В Ленінграді В. Екк зробив перший советський звуковий фільм "Путьовка в жизнь". Така драстична зміна в кіномистецтві застала "Українфільм" цілком невідготова-

ним, і студія виробляла далі німі фільми — "Свої люди", "Останній бронепотяг" та інші. Спроба перетягти українських акторів з театру до кіно виявилась непрактичною, бо найдосконаліші мистці сцени перед об'єктивом камери почували себе незграбно і до специфіки фільму просто не надавались. За винятком Бучми й Гірняка, мало хто з майстрів сцени зрозумів таємниці кіна, і експеримент вважався за невдалий. Треба було підготувати власні кадри, які могли б з відповідною силою і красою промовити живе українське слово. І ця трудність була подолана. Перший звуковий фільм "Степові пісні" поніс до глядача соковиту українську мову і гарні українські мелодії.

Майже на самому заході Великого Відродження студія зробила "Загибель ескадри" (йшла під назвою "Останній порт") за сценарієм Корнійчука. Треба лише догадуватись про якість цього сценарія, бо Корнійчук вже раніше пішов за поводом Москви. Проте на екрані "Загибель ескадри" була такою відмінною від оригіналу, що фільм був відразу заатакований всією партійною критикою. Режисер Науменко зумів показати глядачеві не фіктивну, а справжню трагедію Чорноморської флотії з її прагненнями, українськими настроями і безвихідністю ситуації.

В 1934 році студія випустила лірично-музикальний фільм "Гармонія", за сценарієм Гр. Косинки. "Гармонія" була останнім його сценарієм для студії, бо неза-

"Молода" молодь мусить поважати художню літературу і знати, що звання художника чомусь зобов'язує, що заслужити його не так легко: для цього треба придбати багато життєвого досвіду й добре знати старе мистецтво.

М. Хвильовий

баром його розстріляли.

В 1935 році О. Довженко ставить "Аероград", де виводить тип усурійського українця, що є в глибокому конфлікті з советською владою. Фільм був знятий з екрану, а Довженко оминув Сибіру обіцянку зробити фільм "Щорс", що був розрекламований як "Український Чапаєв". Проте така рекляма виявилась передчасною, бо і в цьому фільмі критика знайшла ересь.

На початку 1936 року студія пережила найчорніші дні своєї історії. Режисер Науменко зробив відкритий, нічим не замаскований фільм "Прометей". Тяжко сказати, яким саме способом цей фільм було пропхнуто на екрани, бо факт, що Науменко і гурт його співробітників були розстріляні за цю продукцію, наглядно переконує нас про зміст фільму.

У фільмі "Щорс" Довженко зумів протягти на екран незабутню романтику визвольних змагань з гайдамаками, "чорними запоріжцями", сердюківцями. Особливо ж сцена смерті Боженка під спів "Заповіту", на фоні соняшникового поля, з плачучими таращанцями робила на глядача незабутнє враження. Глядач пробачав Боженкові його большевизм і бачив у ньому лише українця, заблудлого сина степу... Не дивно, що незабаром фільм був процензурований вдруге. І всі згадані сцени потрапили під ножиці цензора. Також "Дума про козака Голоту" режисера Юрченка апелювала до визвольних змагань і інформувала глядача про розподіл сил на Україні в рр. 1918-20.

В 1938 р. до Києва приїхав відомий російський режисер Екк, що в Ленінграді з 1931 року зробив лише 2 фільми. Втікаючи від пропагандивної халтури "Лен-фільму", він узявся за речі М. Гоголя і вирішив їх фільмувати. Його кольоровий фільм "Сорочинський ярмарок" був найкращим пам'ятником великому письменникові. На жаль, його шляхетні наміри не увінчалися успіхом, бо партійна критика гостро накинулася на нього за ігнорування сучасності та ідеалізування минулого.

З мистецького погляду "Богдан Хмельницький" реж. Юрченка (він же постановник "Вершників" Яновського) був найкращим звуковим фільмом Київської студії.

В 1940 році молодий режисер Сердюк ставить кольоровий фільм "Майська ніч", а трохи пізніше побутову комедію "Шуми, містечко".

Поволі студія була зафільтрована відданими москвичами, і якість фільмів підупала. Советська тематика здобула перевагу, і такі фільми, як "Велике життя", "Багата наречена", "Винищувачі", "Ескадрилья ч. 5", "Далека станиця" та інші лише й мали українського, що мову.

Закінчуючи цей короткий перегляд, слід було б згадати також Одеську кіностудію. Ця фабрика була куди молодшою від Київської і мистецького рівня останньої ніколи не досягла. Оминаючи советські теми, студія сконцентрувалася переважно на пригодницькому фільмі. Найкращими були повісті Жюль Верна, як "Подорож на місяць" та "Таємничий острів". Тема моря також була домінуючою. "Танкер Дербент", "Моряки", "Дівчина з маяка", "Загибель Орла" — все це Одеської продукції.

Все ж таки тема жовтневої революції та ідолізування Леніна й Сталіна як у Київській, так і в Одеській кіностудіях ніколи не дійшли до реалізації.

Слід також відзначити, що з розвитком звукового кіно "Українфільм" виховав плеяду молодих композиторів, спеціально композиторів легкого жанру, жанру, що до того у нас був зовсім відсутній. Найчільнішим з них був молодий киянин Богуславський, автор відомих джазових пісень "В далекий край товариш відлітає" ("Винищувачі"), "Пісня Джені", ("Острів скарбів"), "Сплять кургани темні", ("Велике життя"), що стала найпопулярнішою мелодією Донбасу.

Сьогодні в Києві і Одесі накручуються ненависна колгоспщина і батожна стахановщина. Робляться речі, на які ніхто не хоче дивитись. Ми далекі від того, щоб за цей стан підшивати українським режисерам політичну зраду. Такі нісенітничі можуть городити лише люди, що ніколи не дихали "райським" повітрям. Ми знаємо, що, виконуючи партійні замовлення, тисячі українських кіномистців чекають того вітру, що заніс би в їхню студію релаксивну відпругу, ім'я якої — СВОБОДА ТВОРИТИ.

"У. В."

Віра ВОРСКЛО

РОЗУМ І ТІЛО

Здоров'я — це такий стан, при якому розум і тіло найкраще виконують свої функції. Розум і тіло людини діють взаємно й тому в понятті здоров'я є нероздільними чинниками. Великий грецький філософ Пла-

тон сказав, що "найбільша помилка, яку лікарі роблять — це намагання лікувати тіло без намагання лікувати розум; розум і тіло є одним цілим і не можна лікувати їх окремо."

Досвіди показали, що абсолютне

здоров'я є рідким явищем. Перевіркою здоров'я 4000 англійських родин установлено, що 90% з них мають якийсь дефект, недомагання, або хворобу. Пересічно на 10 осіб лише одна цілковито здорова. Головними причинами занепаду здоров'я є злість, хвилювання, страх, нервовість, заздрість, бажання пімсти й інші. Ці негативні почуття виникають у людини підсвідомо і, викликаючи нервові напруження, руйнують її здоров'я. Як тільки людина починає нервуватись або сердитись, моментально печінка виділяє в кров цукор, а адреналінові залози — адреналін, щоб посилити тимчасову енергію тіла. Кров з внутрішніх органів припливає до кінцівок і голови. Цей процес відбувається інстинктивно, бо людині потрібна енергія для бійки підчас злості й для тікання підчас страху. Нормальна праця організму порушується, навантаження на серце посилюється.

Після зужитку тимчасової енергії на злість чи хвилювання, людина чується зовсім хворою. Їжа в таких випадках некорисна, бо шлунок не має чим її перетравлювати. Якщо людина не опанує свої нерви на початку катастрофи, то далі всі сцени відбуваються без її волі під впливом хемічних реакцій в організмі. Негативні почуття зроджують ряд хворобів, зокрема сердечні недуги, затвердіння артерій, ревматизм, недомагання шлунку, язви, хвороби трихоїдної залози, цукрову хворобу, хвороби шкіри, ослаблюючи організм, зменшують відпорність перестуді та, порушуючи рівень кальцію в крові, спричиняються до розкладу зубів.

Лауреат нобелівської нагороди, др. А. Карелл, говорить, що підприємці, які не вміють опанувати страх і хвилювання, вмирають молодими. Пересічна тривалість життя 176 американських підприємців — 44.3 роки.

Від серцевої недуги лікарів умирає в 20 разів більше, ніж фермерів, бо лікарі мають більш напружене життя. У віці після 45 років, людей від серцевих недуг умирає в 11 разів більше, ніж від сухот.

Відома американська клініка імені братів Майо, через яку перейшло 15,000 людей хворих язвою, констатує, що з кожних п'яти випадків чотири постало на нервових підставах. Щоб утримати темп з цивілізованим життям, необхідно кожного дня бодай 20 хвилин присвятити фізичним і ментальним вправам.

Дуже часто причиною людських турбот, що викликають нервові недуги, є непослідовність думки, передчасний висновок, не маючий логічних підстав. Д. Карнежі пропонує кілька правил, які допомагають людині боротися з турботами.

1. Правило Арістотеля: Збери факти, проаналізуй факти, зроби висновок, а тоді вже дій. Найкраще ставити запити (проблеми) і відповіді на них на папері. Це допомагає сконцентрувати увагу й зробити правильне рішення.

2. Правило пересічності: Турбуючись чимсь непевним, людина повинна поставити запит, скільки таких непевних турбот пересічно здійснюється в житті. Якщо 1 з 1,000, то людина має 999 добрих шансів і їй нічого турбуватися.

3. Примирення з неминучими подіями, на які не можемо вплинути, бо хвилювання всеодно не допоможе.

4. Розв'язувати лише сьогоднішні турботи, залишивши назавжди вчорашні й не торкаючися завтрашніх. Завтрашні проблеми розв'яже завтрашній день.

5. Потрібно наперед завжди визначати пункт, де закінчується ваше ризико.

6. Треба прощати особистим ворогам, бо людина, яка плекає ненависть і пімсту, більше шкоди робить собі, ніж тим, кого вона ненавидить.

Генерал Айзенгавер ніколи не потратив жодної хвилини на те, щоб думати про людей, яких він не любить, витрачаючи нас на більш корисні речі.

Наше життя повинно мати мотто Дізраеллі: "Життя є коротке, щоб бути малим."

НЕПРИЄМНИЙ ВИКЛИК

Расові закони, введені тепер націоналістичним урядом Малану в Південній Африці з метою ізолювати білих від чорних та роз'єднати окремі кольорові групи між собою, викликають зворотню реакцію. За цими законами європейці й не-європейці повинні жити й працювати в цілком окремих, роз'єднаних зонах. Вся країна, таким чином розбивається на ряд расових гетто. Закони поділяють все кольорове населення на індусів, малайців, китайців і мішанців, і визначають для кожної групи окрему область, в якій вони можуть проживати. Замість того, однак, щоб роз'єднати в цей штучний спосіб окремі раси, расовий закон штовхає їх до об'єднання й до спільного опору проти расової дискримінації.

Особливої уваги й зацікавлення заслуговує виклик, кинутий урядові Малану старшим сином Магатми Ганді, Манилалом Ганді. "Тайм" описує боротьбу, почату Манилалом Ганді так: "Маленький нерішучого вигляду чоловік з коричневою шкірою і в коричневому вбранні, ввійшов у громадську бібліотеку міста Дурбана (Південна Африка), сів поряд з дюжиною здивованих білих і тремтячою рукою почав перегортати сторінки журналу. Службовець бібліотеки поспішив до нього й зашепотів, що бібліотека тільки для білих. Чоловік відповів: "Я порушую ваш расовий закон, оснований на нехристиянській теорії расової нерівності."

Потім чоловік пішов на дурбанський двірцець і сів на лавку на якій було написано "Тільки для європейців". Поліцай зараз же підійшов до нього й запропонував назвати своє ім'я. Чоловік сказав —

Манилал Ганді, видавець тижневика "Індіян Опініон". Поліцай записав, а Ганді пішов на свою ферму чекати виклику в поліцію. Однак виклику не було.

Два місяці тому Ганді попередив уряд Малану, що расова політика уряду може перетворити кожного, навіть проти його бажання, в комуніста. Мета Ганді — спровокувати свій арешт і ув'язнення, "щоб зробити зміну в поглядах уряду на расову проблему шляхом накладення ним самим на себе страждань."

Однак Манилал не має того успіху, який мав Магатма Ганді, і в боротьбі проти уряду являє собою одну постать. Манилал намагався знайти підтримку з боку індуського конгресу, заснованого 1894 р. його батьком, але Конгрес зігнував сина свого основника й, керований комуністами, займається лише тим, що викрикує "американський імперіалізм" в Кореї. Гірше всього те, що уряд Малану також зігнував Ганді і довів, що проти "пасивного опору" найкращим засобом є такий же "пасивний опір". В кожному разі, ніякого виклику й арешту Ганді досі не зроблено. Недавно Ганді знову пішов у бібліотеку й на двірцець, взявши з собою свою жінку, і знову його не було арештовано.

Ганді постив і молився протягом цілого дня, після чого об'явив, що він посилить свій виклик расовим забобонам і расовому законодавству й заставить владу арештувати його. "Я був би багато щасливішим в будь-якій іншій країні, але мій обов'язок — тут", — каже він.

Чи вдасться йому добитися будь-яких результатів в його самотній боротьбі з урядом — покаже майбутнє.

ЗВЕРНЕННЯ ІНСТИТУТУ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ

Розсіяна по цілому світі українська молодь, яка працює по копальнях, фабриках, фармах, лісах, молодь, яку життя примусило перервати високошкільні студії або навіть не дозволило розпочати, і яка не покинула мрій про студії, може здійснити свої мрії в ІНСТИТУТІ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ.

ІНСТИТУТ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ є заборолом проти денаціоналізації. Такі інститути заочного навчання є у всіх державних народів, хоч у них є багато високошкільних установ. Кожна держава приділяє на такі інститути великі гроші. А ми — народ без держави на еміграції. Про розвиток нашого ІНСТИТУТУ ЗАОЧНОГО НАВ-

ЧАННЯ може подбати тільки наше громадянство, бо допомоги не маємо ні від кого. Тому звертаємося до Шановних Громадян із закликом ширити ідею ІНСТИТУТУ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ і приєднувати студентів. При високому числі студентів не треба буде шукати допомоги й ІНСТИТУТ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ зможе розвиватися та ширити український дух і українську культуру.

ІНСТИТУТ ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ
при

Укр. Вільному Університеті
27, rue des Bauves
Sarcelles (S. et O.)
France

З життя ОДУМ:

Віктор ТОПЧИЙ

ЗА ЦЕНТРАЛІЗАЦІЮ МОЛОДЕЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Бачимо наші хиби, але направлення їх чомусь залишаємо випадку й еволюції. Про вартість випадку не будемо говорити. Щождо еволюції, то . . . чи ми часом не надто переобтяжуємо її надіями? Еволюція є міра нашої енергії та стійкості в стремлінні до кращого; немає цього — нема еволюції.

Наше молоде покоління, крім загальних проблем, що хвилюють ціле громадянство, має ще додаткові проблеми: нестачу кадрів для ведення на належній висоті культурно-освітньої та іншої громадської роботи, а в наслідок цього — переобтяження одиниць; гостру потребу самовиховання й самоосвіти, потребу присвяти часу на працю над собою.

Крайня, навіть ворожа, партійна сепарація помітно знижує коефіцієнт ефективності наших зусиль і жорстко обкрадає нас, вириваючи й без того малочисельні вільні хвилини на порожні суперечки.

Тому стреміти до ненависної декому консолідації наших сил і впорядкування нашого громадського життя так, щоб воно приносило одиниці користь, а не шкоду — вимога совісти й логіки. Ясно, що коли б наше громадське життя було централізоване, окремі організації плекали лише ті ділянки, які творять їхню суттєву відмінність, а справами товариського співжиття, національного культу й національної та особистої гідності займався центр, тоді було б у нас більше порядку й взаємопошани. Кращою була б також економія часу, якість імпрез і т.д.

Донедавна українська демократична молодь нової формації не мала своєї політичної організації. Створення

ОДУМ-у заповнило цю прогалину в ланцюзі наших молодечих організацій. На черзі стоїть створення Центру молодечого громадського життя.

Перший Краєвий З'їзд ОДУМ Канади в одній зі своїх резолюцій закликав усі українські молодечі організації по цей бік залізної заслони створити єдину репрезентацію української молоді. Може це, з ряду технічних перешкод, покищо й неможливе. Але централізувати українські молодечі організації Північної Америки не тільки можливо, але й конечно. Якщо не помиляємося, такий центр формально вже ніби існує. Принаймні, ним може стати в дуже короткому часі Ліга Української Молоді Північної Америки, урядово зареєстрована, з певними, несплямленими традиціями, надрядна організація.

При бажанні, довкола Ліги можна об'єднати всі існуючі на північно-американському континенті українські молодечі організації.

В національних державах молодечі організації державної нації у великій мірі централізації не потребують, бо на них не тяжить обов'язок збереження національної свідомості й культури — це робить держава.

Такі ж держави як США і Канада дбають радше за інші справи, — мають забагато різних національних груп і тому радо відпекуються від них, толерантно й глибокодумно даючи їм повну свободу руху, якою треба вміти розумно користуватися.

Чітка й виразна система побудови нашого національно-громадського життя — ось запорука поступу. Централізувати все можливе! Витягти наверх і з'єдинити все спільне! Окремо пле-

кати лише те, що творить наші природні суттєві різниці в поглядах, уподобаннях чи стремліннях і то лише, де ці різниці не приносять шкоди загалові.

Здавалось би справа проста й ясна. Навіщо ж зволікання? Так от, справа в тому, що консолідація вимагає від наших “—істів” поставлення їхніх надрядних, але (на жаль!) пропагандивних, ідеалів і засад (гідність людини, честь нації, добро народу, національна єдність) в основу їхньої повсякденної діяльності і понад амбіції їх організації; іншими словами: **замість жертвування собою на словах і замість жонглювання популярними поняттями, на ділі підкорити свої надмірні аспірації справжнім потребам народу.**

Чи ж не слухна вимога? Слушна, на жаль, незважаючи на свій досить поважний вік, наші “молоді завзяті патріоти” ще не зовсім дозріли, щоб таку “сувору” вимогу задовільнити.

ПРЕДСТАВНИКИ СУСМ У ФРАНКФУРТІ

Делегація Союзу Української Соціалістичної Молоді взяла участь в V-ому Конгресі Соціалістичного Руху для Об'єднаних Держав Європи, що відбувся у Франкфурті, в Німеччині, 15-17 лютого 1952 року. Українськими делегатами були Іван Цікало — голова СУСМ, і Богдан Феденко — член ЦК УСП.

Соціалістичний Рух для Об'єднаних Держав Європи є одною з організацій, що разом творять Європейський Рух. Українців дотепер не прийняли прямо в Європейський Рух, а всі спроби Українського Комітету для Європейської Єдності були безуспішні. Конгрес Соціалістичного Руху для Об'єднаних Держав Європи відбувся в залі Промислової Виставки у Франкфурті. В цій залі відновлено минулого року Соціалістичний Інтернаціонал. В Конгресі взяли участь представники соціалістів 20 європейських країн, між ними представники поневолених народів України, Польщі, Чехословаччини, Румунії, Мадярщини, Болгарії,

Югославії й еспанські соціалістичні емігранти... Українські делегати, Богдан Феденко і Іван Цікало, взяли участь у праці комісії Конгресу. В новому Екзекутивному Комітеті українці мають одне місце. Головою Соціалістичного Руху для Об'єднаних Держав Європи залишився Андре Філіп, а генеральним секретарем — Енріке Хіромелля. Підчас Конгресу українські делегати вели розмови з делегатами інших народів, знайомили їх з українськими проблемами й поширювали інформаційну літературу про Україну.

ОДУМ У КЛІВЛЕНДІ

13 січня ц. р. в Клівленді було влаштовано одумівський вечір. Метою вечора було нав'язати контакт і товариські взаємини з позаодумівською молоддю, що стоїть близько до одумівського руху.

Після того, як хор під диригуванням п. І. Стрільця скінчив колядувати на УНРаду, колядники-одумівці прибули на товариський вечір, що його відкрив, вітаючи присутніх, голова місцевої філії ОДУМ В. Пономаренко.

На товариському вечорі молодь мала змогу висловити свої бажання та обмінятися думками.

У влаштуванні цього вечора брали участь Микола Білоус, Нат. Макогін, Галина Сивак та Іван Кайдан.

В неділю 13 квітня відбулися Загальні Збори Філії ОДУМ у Клівленді, на яких голова філії В. Пономаренко прочитав реферат “Власність і праця”.

Реферат викликав ряд запитів і дискусію.

Крім того на Зборах було прийнято декілька нових членів.

Філія ОДУМ в Клівленді нараховує тепер 26 членів.

ПОДЯКА

Управа Філії ОДУМ в Клівленді виносить щире подяку маляреві п. Т. Білинському за виготовлення для філії одумівської емблеми. П. Т. Білинський є одним з наших прихильників, що завжди стає нам у допомозі та співпрацює з нами і в інших ділянках.

Дякуємо також родині Назарців за щире до нас ставлення та допомогу в оформленні одумівського кутка.

За Управу:

В. Пономаренко
Н. Мироненко.

СПОРТ:

Недавно, на головному стадіоні міста Одеси, відбулися легкоатлетичні змагання, які стягнули на старт 200 змагунів з 21 областей України.

Погана погода значно обнизила осяги українських змагунів. Все ж таки, на змаганнях, що тривали три дні, занотовано деякі й добрі висліди.

Ось вони:

В бігу на 100 м.: В. Полозів (Дніпропетровськ) — час: 11,9 сек.

В бігу на 400 м.: І. Стахурський (Вінниця) — час: 53,7 сек.

В бігу на 800 м.: Л. Федунів (Житомир) — час: 2:15,5.

Стрибок в довжину: В. Полозів (Дніпропетровськ) — 6,06 м.

Стрибок у гору: В. Малько (Сталіно) — 1,70 м.

Мет диском: І. Рейвах (Київ) — 33,07 м.

Стусан кулею: І. Рейвах (Київ) — 11,74 м.

Жінки:

В бігу на 100 м.: А. Летунова (Дніпропетровськ) — 14,3 сек.

В бігу на 400 м.: О. Діоген (Львів) — 1:07,3.

В бігу на 800 м.: О. Діоген (Львів) — 2:42,6.

Стрибок у довжину: А. Летунова (Дніпропетровськ) — 4,32 м.

Стрибок у гору: В. Опікун (Сталіно) — 1,40 м.

Мет диском: М. Дзюбин (Одеса) — 33,90 м.

Стусан кулею: Л. Ткаченко (Харків) — 9,43 м.

При цій нагоді слід звернути увагу нашої молоді на легкоатлетику як окремий вид спорту, що в історії тіловиховання веде перед і спричиняється найбільше до фізичного й морального розвитку вправляючих. Легкоатлетика — це вид спорту, що об'єднує вправи в марші, бігах, стрибках і метях. Марші, біги, стрибки й мети людина застосовувала від початків свого історичного розвитку. Кожна легкоатлетична вправа, правильно виконана, заставляє до праці весь рушійний апарат, поліпшує функції внутрішніх людських органів та в цілому корисно впливає на наш організм. Вправи проводяться на свіжому повітрі, в чому їх велике гігієнічне значення. Марші, біги, стрибки й мети дають можливість проявити й удосконалити різні психо-фізичні й морально-волеві прикмети, як швидкість, сила, витривалість, ритмічність, гнучкість, спостережливість, сильна віра в перемогу. Фахове тренування й влаштування змагань дають змогу використати вповні розвинені морально-волеві й фізичні вартості змагунів. Це робить легкоатлетику предметом великого виховного значення. Нашим завданням повинно бути поширення ідеї легкоатлетичних вправ серед широких кіл української молоді. Прикмети, що їх виробляє легкоатлетика, є такі важні, що на цю ділянку спорту треба дивитися як на школу доброго характеру й підготовку до служби своїй батьківщині.

С. Мостенко

ГУМОР

Учитель: — Чому ти не нарисував мапу Європи?

Учень: — Шкода часу. Тато казав, що мапа Європи незабаром зміниться.

— Ти що, знову їдеш на Рів'єру в цьому році?

— Так, їду по своє здоров'я. Я залишив його там минулого року.

Американський скульптор Джо Давідсон робив колись бюст Муссоліні.

— Про що говорите ви під час сеансів позування? — запитали майстра.

— Про нього. Він, Муссоліні, попередив

мене, що не перестаючи позувати, може говорити тільки про себе.

Хтось сказав раз батькові відомого й славного сина:

— Це справді подивугідне, що ваш син має в житті стільки щастя.

— Еге ж. — відповів батько — і найдивніше те, що він чим пильніше працює, тим більше має щастя.

Один американський часопис оголосив конкурс на найкращі три оповідання писані в стилі Гемінгвея. В конкурсі під псевдонімом брав участь сам Гемінгвей, але премії він не одержав.

ВІДГУКИ ПРЕСИ ТА ЧИТАЧІВ ПРО НАШ ЖУРНАЛ

ТРЕТЄ ЧИСЛО “МОЛОДОЇ УКРАЇНИ”

...“Вийшло третє число “Молодої України”, органу Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ). Останнє число відмінне від попередніх своїм зовнішнім виглядом, форматом та об'ємом... Зміст різномірний, з статтями для виховання української молоді в демократичному дусі. До таких статей належать: М. Горго-ти “Наші шляхи в майбутнє”, Ю. Мартинюка “Акліматизація, чи збереження національного гетта?”, У. Дудзіцького “Білоруська молодь” і “Дещо про молодь польської еміграції” (без подання автора).

Крім того є статті наукового характеру, хроніка з життя ОДУМ-у, цікава стаття про Шевченка та стаття про Гоголя... Журнал читається легко. Появу його привітає не тільки українська молодь, але також і дорослі.

Привітають його всі, кому дорогі демократичні ідеї й українська демократична традиція, якій ОДУМ складає належне признание та з якої черпає свій ідеологічний світогляд. Цей журнал насправду заслуговує на те, щоб його не тільки читати, але так передплатити, щоб забезпечити появу дальших чисел...”

“Канадійський Фармер”, Вінніпег.

“Молода Україна”. Часопис української демократичної молоді. Числа 1 і 2. В редакційній статті в першому числі пишеться, що редакція ставить собі за завдання видавати культурну, ідеологічно-конструктивну газету молоді та що газета буде незалежна від будьякої політичної партії. “Стоятимемо на позиціях національного демократизму . . . будемо солідарні зі всіма, хто стоїть на становищі консолідації наших національних сил у боротьбі з російсько-більшовицьким імперіалізмом і осуджуватимемо тих, хто вносить в наші консолідаційні зусилля заколот”.

З цікавіших статей у цих двох числах варто відмітити: “ОДУМ перед новим етапом” М. Дального, “ОДУМ у світлі власної інтерпретації” В. Топчія, “Сучасна французька молодь” гр. Роберта Д. Гаркура, “Кілька фактів з історії СУМ-у” В. Ревуцького, “Чи потрібні нам другі Крути” Юрія Дивнича, “Говоримо одверто” М. Дального, “Композитор Микола Лисенко” Вол. Шелеста й інші.

Довкола цього журналу гуртується українська молодь з обидвох боків Збруча, яка, вирвавшись з лабет тоталітарних режимів та їх духових кайданів, шукає в вільних умовах життя в США й Канаді нового світогляду.

Це шукання проявляється й у журналі і вказує виразно на демократичний шлях. Це шукання є гідне уваги й підтримки для цього журналу з боку демократичної громади... Часопис робить симпатичне враження, і редакції треба тільки побажати успіхів.”

“Народня Воля”, Скрентон.

Шановний Пане Редакторе!

Ненароком я надібав часопис української демократичної молоді “Молода Україна”. Поздоровляю Вас і всю Організацію Демократичної Молоді...

Бажаю Вам успіхів, щоб Ваш часопис об'єднав усю нашу молодь, що розсіяна по цілому світу... Мені дуже до вподоби Ваша робота. Я не молодий, але ще хочеться молодим бути та побачити свою рідну землю...

Прийміть поздоровлення від щирого серця

А. Дан-ко, Аргентина

..Журнал “Молода Україна” ми реалізуємо серед нашого членства. Вітаємо вихід Вашого цінного й змістовного журналу для демократичної молоді та обіцяємо Вам допомагати й організувати дописувачів.

З побажанням найкращих успіхів у роботі

Б. Буженко, І. Волинський, Англія

...Вважаю конечним, щоб нова молодь усвідомила собі історичний зв'язок з попереднім українським демократичним рухом. Вона через війну й брак літератури позбавлена правильної оцінки того, що діялося перед чвертьстоліттям і, навіть, до вибуху останньої війни... Буду радо Вам помагати тим, чим зможу... Свого часу я читав у статті одного з демократичних діячів таку тезу, що нам треба вчитися від двох найвизначніших теоретиків української політики — Липинського й Донцова. Гадаю, що треба звернути увагу на цю фатальну помилку. Донцов і Липинський, як публіцисти, означають упадок нашої політичної думки, а не піднесення...

Бажаю найкращих успіхів у Вашій праці, з щирим привітом

С. М., США.

Шановний Пане Редакторе!

Читаючи Ваш журнал “Молода Україна”, приходжу до висновку, що це надзвичайно цінне видання... Хочу сказати Вам, що коли будете йти таким шляхом, як оказове число, — це буде запорукою Вашої майбутності. Ви зробили великий крок; хотілось би мені, як читачеві, щоб Ви бодай малими кроками, але постійно, поступали вперед... Якщо Ви, молоді демократи, хочете побачити плоди своєї праці, будьте передусім у згоді між собою.

Взаємна згода й пошана — це база Вашої моральної й матеріальної сили... Хай одумівці знають і вірять в свою ідеологію, хай будуть характерні й пробоеві, тоді й громадянство підтримає Вашу працю.

“Молоду Україну” будемо передплачувати й поширювати.

З правдивою пошаною,

Читач, Торонто.

УКРАЇНСЬКІ ЮНАКИ Й ЮНАЧКИ!

Якщо ви ціните свободу, гідність людини і демократію, якщо бажаєте, щоб ці ідеї були здійснені в незалежній державі українського народу і в цілому світі, якщо за них ви готові активно змагатися, — вступайте в ряди Об'єднання Демократичної Української Молоді!

За інформаціями, статутами і програмою ОДУМ-у звертайтеся на адресу редакції "Молодої України", або до Головних Управ і місцевих Філій ОДУМ-у в країнах вашого перебування.

Передплачуйте!

Читайте!

Ілюстрований універсальний
місячник

"НОВІ ДНІ"

"НОВІ ДНІ" — журнал, що поширює згоду між українцями.

"НОВІ ДНІ" — журнал, у якому знайдете все — від поезії і художньої прози почавши, і на політиці й науці скінчивши.

"НОВІ ДНІ" — журнал, у якому співпрацюють найкращі наші поети, письменники, критики, публіцисти і вчені.

Передплата в Канаді і ЗДА:
річна — \$3.00, піврічна — \$1.75.

Замовлення і гроші слати на адресу:

"Nowi Dni",
Box 452, Term. "A"
Toronto, Ont., Canada.

Передплачуйте!

Читайте!

Поширюйте!

"П О Р О Г И"

перший літературно - мистецький
журнал на американському
континенті.

В "ПОРОГАХ"

друкують свої праці українські поети, письменники, мистці та вчені.

В "ПОРОГАХ"

друкуються переклади кращих літераторів світу.

Річна передплата в Канаді і ЗДА
\$ 2.50.

Замовлення слати на наше
представництво в Канаді:

"Nowi Dni",
Box 452, Term. "A"
Toronto, Ont., Canada

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

На цілий ряд відомих нам адрес, а в цьому і на Вашу, висилаємо оказові примірники нашого журналу. Ви маєте змогу ознайомитися з його змістом і характером. Якщо журнал Вам подобається, просимо стати передплатником.

Передплату просимо вислати на адресу адміністрації видавництва, або на адресу заступника в країні Вашого перебування.

Якщо Ви не бажаєте стати передплатником "Молодої України", просимо звернути нам оказовий примірник, щоб ми не мали втрат.

ДО НАШИХ КОЛЬПОРТЕРІВ І ЧИТАЧІВ

В зв'язку з повним вичерпанням 2-го числа "Молодої України", просимо наших Вш. Друзів кольпортерів повернути до адміністрації нерозпродані примірники.

Також просимо Читачів прискорити висилку передплати, щоб ми могли встановити дальший тираж журналу.

СТАВАЙТЕ ЧЛЕНАМИ

УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ!

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

— це народня - братська запомогово - асекураційна установа, побудована на широ демократичних основах, з різними родами забезпечень.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

за 42 роки свого існування виплатив посмертних забезпечень спадкоємцям (жінкам, чоловікам, дітям, іншим своякам) та допоміг бідним понад 3,000.000 дол.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

вплатив на різні народні цілі в старому краю, США й Канаді понад 200.000 дол.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

має тепер 20.000 членів та 5,000.000 долярів майна.

**ЗАБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ Й СВОЮ РОДИНУ В УКРАЇНСЬКОМУ
РОБІТНИЧОМУ СОЮЗІ!**

**ВАША ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО
СОЮЗУ — НАДІЯ НА ВАШЕ КРАЩЕ МАЙБУТНЄ!
ВАШІ ВКЛАДКИ — ЦЕ НАЙПЕВНІША ОЩАДНІСТЬ, ЩО ПРИНОСИТЬ
ВАМ ЩОРІЧНО ВИСОКУ ДИВІДЕНДУ!**

ПОМАГАЙМО СОБІ ГУРТОМ!

За інформаціями пишіть:

UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASS'N
524 Olive St. — Scranton, Pa., U. S. A.

або (в Канаді):

H. MAZURYK
516 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada.